

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 23.

Onsdagen den 11 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 5 innevarande månad.

Anmäldes och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 17, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 243 med förslag till vissa ändringar i och tillägg till gällande tulltaxa dels ock väckt motion om ökat tullskydd för vissa slag av väskor m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § förordningen den 31 januari 1932 (nr 17) om accis å silke;

nr 19, i anledning av väckt motion angående tullskyddet för pälsverk;

nr 20, i anledning av väckta motioner angående ändring av kommunalskattelagens bestämmelser om avdrag för värdeminskning å i jordbruk använda driftbyggnader;

nr 21, i anledning av väckt motion angående åvägabringande av ett särskilt skattesystem för sjöfolk;

nr 22, i anledning av väckta motioner avseende vissa ändringar i kommunalskattelagen och taxeringsförordningen m. m.;

nr 23, i anledning av väckt motion om höjning av de skattefria avdragen enligt kommunalskattelagen samt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt; samt

nr 24, i anledning av väckta motioner angående ändringar i mantalsskrivningsförordningen; ävensom

första lagutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckta motioner om uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka hantverk m. m.; samt

nr 45, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om gårdfarihandel.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 145, i anledning av väckt motion om revision av jorddelningslagens bestämmelser angående behandlingen av frågor rörande rätten till vattenområden och fiske vid jorddelningsförrättningar;

nr 146, i anledning av väckta motioner om utredning angående de ekonomiska och sociala verkningarna av de s. k. enhetsprisföretagen inom detaljhandeln m. m.; samt

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt om tillägg till samma lag m. m.; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av 5 § 2 mom. avlöningsreglementet den 11 maj 1928 (nr 128) för fast anställt manskap vid försvarsväsendet;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av möjlighet för visst manskap vid försvarsväsendet att kvarstå i tjänst utöver den kontrakterade anställningstiden; samt

nr 66, i anledning av väckt motion angående oavkortade löneförmåner åt visst underbefäl under tjänstledighet för genomgående av en kurs i polis-tjänst.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

*Ang. lant-
försvarets av-
lönings-
anslag.*

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts dels under punkten 5 av fjärde huvudtiteln i statsverkspropositionen och dels i proposition nr 255 framlagda förslag samt med avslag å herrar Bergqvists och Sandströms samt herr Meyerhöffers m. fl. motioner I: 24 och 25 samt II: 51 och 52, fatta beslut på sätt under punkten närmare angivits.

I de likalydande motionerna I: 24, av herrar *Bergqvist* och *Sandström*, samt II: 51, av herr *Meyerhöffer* m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte be-

Ang. lantförsvarets avlöningsanslag. (Forts.)

sluta, att de å staten för polispersonalen i Boden och å Karlsborg uppförda sex befattningarna såsom extra konstaplar i Boden med lön enligt av Kungl. Maj:t fastställd löneplan måtte upptagas såsom ordinarie konstapelsbeställningar.

Vidare hade i de likalydande motionerna I: 25 och II: 52, väckta av samma motionärer, hemställts, att riksdagen ville besluta, att fästningspolispersonalen i Boden skulle vid bestridande av fortvakt under 24 timmar i oavbruten följd äga utfå ersättning av 2 kronor 70 öre för varje sålunda utförd fortvakt.

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herr *Bergqvist*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr Bergqvist: Herr talman! Vid denna punkt har jag anmält en reservation för att kunna yttra några ord här i kammaren om ett par motioner, som jag väckt tillsammans med herr Sandström.

Den första motionen, nr 24, rör sex poliskonstaplar vid Bodens fästning, vilka nu äro uppförda på extra stat men som enligt motionärernas uppfattning borde komma på ordinarie stat. Det finns vid fästningen 24 poliskonstaplar. Av dessa äro 18 ordinarie och 6 äro extraordinarie. Alla konstaplarna, såväl de ordinarie som de extraordinarie, ha samma tjänstgöring och samma ansvar. Enda skillnaden är anställningen, som för de extra är mycket oviss, då de kunna uppsägas inom tre månader. Dessa sex konstaplar voro från början avsedda att utgöra en tillfällig kår. De tillkommo år 1917. Men när försvaret omorganiserades år 1925, blev det inte fråga om någon indragning av dessa konstaplar, utan försvarsrevisionen yttrade: »Då enligt kommissionens förslag Bodens fästning är avsedd att allt fortfarande bibehållas, kommer den för ifrågavarande fästning avsedda polispersonalen att alltjämt vara erforderlig. Vid sådant förhållande, och då det nuvarande antalet polismän enligt vad erfarenheten givit vid handen icke är större än som för en effektiv bevakning inom fästningens vidsträckta skyddsområde måste anses oundgängligen nödvändigt, har revisionen icke någon ändring att föreslå beträffande polispersonalen i Boden.»

Under sådana förhållanden finner man, att det föreligger ett konstant behov av dessa poliskonstaplar. Därför vore det ju rätt och billigt, att de finge komma i åtnjutande av samma förmån som sina kamrater. Deras befodringsförhållanden äro ganska ogynnsamma. De befodras givetvis i den mån som de ordinarie konstaplarna avgå, men det finnes i motionen en tablå, som visar, att dessa utsikter till befodran äro mycket små och att befodringen i varje fall inträder mycket sent. En av dem beräknas bli ordinarie i 51-årsåldern efter 24 års och 5 månaders tjänstgöring vid krigsväsendet, en annan beräknas bli ordinarie vid 45 års ålder efter 25 års och 9 månaders tjänstgöring. Detta är givetvis inte rimligt.

Emellertid har utskottet nu avstyrkt motionen och för sin del anfört, att utredning pågår i försvarskommissionen, vilken utredning också omfattar Bodens fästning. Därför vill utskottet inte nu företaga någon ändring i dessa konstaplars ställning. Jag förstår, att det inte är möjligt att göra något yrkande, men jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet att ha dessa extra konstaplar i åtanke. De fullgöra en fosterländsk gärning och utföra samma arbete som sina ordinarie kamrater. Därför böra de komma i fråga att erhålla ordinarie anställning snarast möjligt.

Vad den andra motionen angår, behandlas den av utskottet i ett och samma

Ang. lantförsvarets avlöningsanslag. (Forts.)

sammanhang som den nyssnämnda och den rör viss vakttjänstgöring vid Bodens fästning. När poliskonstaplar bli kommenderade att tjänstgöra vid fästningen 24 timmar i sträck, så kunna de inte intaga sina måltider i hemmet, utan de måste köpa sig mat under tiden. Nu begära de att vid sådan tjänstgöring få ett dagtraktamente, beräknat till 2 kronor och 70 öre per dag. Detta har kommandanten ansett vara behjärtansvärt och beaktansvärt. Ävenså har arméförvaltningens civila departement instämt häri. Försvarets lönenämnd har emellertid sagt, att konsekvenserna inte kunna överblickas, och detta har också utskottet åberopat. Men det är väl att märka, att av lönenämndens sju ledamöter tre ha varit för att detta dagtraktamente måtte beviljas.

Jag gör samma hemställan till herr statsrådet beträffande denna angelägenhet som beträffande den först nämnda.

Jag har intet yrkande, herr talman.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Jag skall be att med några ord få vidröra det ärende, som herr Bergqvist nu påtalat.

Givetvis anser statsutskottet sig icke kunna gå dessa motioner till mötes. Den ena motionen behandlar anställande på ordinarie stat av några på extra stat upptagna konstaplar. Denna motion anser sig statsutskottet icke kunna gå in på, då frågan väckts av enskild motionär och icke kommit från Kungl. Maj:ts såsom proposition, och härtill kommer, att frågan om ordningen vid Boden befinner sig i ett outrett tillstånd.

Den andra motionen har statsutskottet ej heller gått in på, då det anser, att den förgriper sig på försvarsväsendets lönenämnd.

Jag skall emellertid be att få säga några ord angående den förstnämnda motionen.

Vid ett besök, som jag gjorde i Boden under påskledigheten, blev jag uppsökt av tvenne av dessa extraordinarie poliskonstaplar, om vilkas anställning det nu är fråga. De lade mig sitt ärende på hjärtat. Givetvis svarade jag dem, att statsutskottet icke kunde tillstyrka riksdagen att nu uppföra dem på ordinarie stat, men jag sade, att jag dock kunde göra så mycket, att jag bad försvarets målsman vid Kungl. Maj:ts rådsbord att tänka på att upptaga dessa sex poliskonstaplar på ordinarie stat i nästa års statsverksproposition. Jag ber härmed att få uttala den önskan och förhoppningen, att han så ville göra.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 6 och 7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Kungl. Maj:tt hade föreslagit riksdagen att dels förklara, att de av riksdagen för budgetåret 1933/1934 godkända staterna för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat skulle i oförändrat skick gälla för budgetåret 1934/1935, dels medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1934/1935 avginge från arméns reservstater, finge under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med de i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 289) angivna belopp, dels ock minska ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 600,000 kronor, med 20,000 kronor till 580,000 kronor.

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. B. Johansson* m. fl. (nr 110) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindman* m. fl. (nr 221), hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte fatta beslut av innebörd, att uppsättandet av den år 1925 beslutade reservstaten för armén skulle påbörjas enligt ett av chefen för generalstabens skrivelse den 20 december 1933 avgivet förslag och att förevarande anslag för denskull skulle ökas från av Kungl. Maj:t föreslaget belopp, 580,000 kronor, med 47,130 kronor till 627,130 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. omförmälda motioner (I: 110 och II: 221), i vad de avsåge anslaget till arméns reservstater,

a) förklara, att de av riksdagen för budgetåret 1933/1934 godkända staterna för officerare och underofficerare å reservstat vid armén samt för fältläkarkårens reservstat skulle i oförändrat skick gälla för budgetåret 1934/1935;

b) medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1934/1935 avginge från arméns reservstater, finge under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med de i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 289) angivna belopp;

c) minska ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 600,000 kronor, med 20,000 kronor till 580,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. förevarande motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till arméns reservstater,

a) förklara, att — — — för budgetåret 1934/1935;

b) medgiva, att — — — angivna belopp;

c) öka ordinarie förslagsanslaget till arméns reservstater, nu 600,000 kronor, med 27,000 kronor till 627,000 kronor.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av det föreliggande utskottsbetänkandet, ha såväl vid den nu föredragna som vid åtskilliga andra punkter i huvudtiteln reservanter tillhörande högern med herr *Bergqvist* i spetsen yrkat bifall till vissa förslag och yrkanden, som under de olika punkterna framställts i två lika lydande motioner, vilka äro avgivna, den ena i första kammaren under nr 110 av herr *Johan Bernhard Johansson* m. fl. och den andra i andra kammaren (nr 221) av herr *Lindman* m. fl.

Då det förhåller sig så, att i åtskilliga hänseenden yrkandena i dessa motioner, som äro tillstyrkta i de särskilda reservationerna under olika punkter, vila på en och samma grund och ha samma mål och syfte, vill jag, för att slippa onödiga upprepanden vid de kommande punkterna, med herr talmanens tillstånd redan nu anföra några synpunkter av mera allmängiltig natur, som beröra och avse samtliga ifrågavarande yrkanden.

Alla dessa yrkanden ha till syfte att bibehålla vår nuvarande försvarsorganisation vid den effektivitet, som varit avsedd år 1925. I det hänseendet påyrkas dels i den förevarande punkten och i en kommande punkt vissa åtgärder för att uppehålla reservbefälsstaten vid nödig effektivitet och utbildning, dels i andra punkter fullföljande av den engångsanskaffning av material och underhållsartiklar, som beslöts 1925 men som under de tryckta tiderna

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

i vissa avseenden eftersatts, dels vidare, att man skall sörja för att de olika vapnens övningar kunna bedrivas på det sätt, som varit förutsatt i samma organisation, samt att försvarets materiel och byggnader skola kunna behörigen underhållas.

Det har riktats en kritisk anmärkning emot dessa motioner. Det har sagts, att motionärerna ha förenklat problemet så till vida, att de icke gett sig in på att sakligt bedöma behovet av de olika äskandena utan nöjt sig med att i vått och torrt följa de anslagskrävande myndigheternas äskanden, i de delar, i vilka desamma icke upptagits av Kungl. Maj:t under huvudtiteln. Denna anmärkning är obefogad, ty bakom motionärenas yrkanden ligga givetvis inte endast den omständigheten, att dessa yrkanden framstälts av de olika anslagsäskande myndigheterna, utan också det förhållandet, att motionärerna efter en saklig prövning av frågorna funnit, att villfarande av dessa anslagskrav är nödvändigt för att på sätt jag förut antytt förhindra, att vår nuvarande försvarsorganisation mister i effektivitet och styrka, det är sistnämnda prövning, som föranlett motionärerna att framställa dessa yrkanden. Mot denna bakgrund förklaras också det förhållandet, mot vilket jag har hört, att särskild anmärkning framkommit, nämligen att motionärerna i en punkt — nämligen i fråga om anslaget till fält- och fälttjänstövningar — gått längre än de anslagskrävande myndigheterna — generalstabschefen och arméförvaltningen. Detta beror givetvis på att man har ansett, att det fordras mera än vederbörande myndigheter ha begärt för att i detta fall behörigen tillgodose utbildningsbehovet.

Det är givet, att bakom alla dessa yrkanden ligger hos motionärerna en känsla av att i dessa oroliga tider det är förenat med verklig risk och våda för rikets säkerhet att icke upprätthålla vid nödig effektivitet den försvarsorganisation, som vi nu ha. Det säges häremot, att när man tillsatt en försvarskommission, som skall se till, hur försvaret i framtiden skall omstöpas och organiseras, så bör man vänta och se, vad denna försvarsorganisation kommer till för resultat, och man bör icke föregripa dess arbete. Detta är naturligtvis i princip riktigt. Man bör ej nu, då försvaret ligger i stöpsleven, vidtaga sådana åtgärder, som innebära nyorganisationer, men då man icke vet, hur länge det dröjer, innan försvaret kan komma att få en ny organisation — först och främst kan man ju ännu ej bedöma, hur lång tid försvarskommissionens arbete ännu kräver, ännu mindre vet man vilka åtgärder som därefter bli erforderliga. Remissförfarandet kan komma att ta en lång tid. Otänkbart är ju ej heller, att det blir någon sorts ny granskningskommission för att överse resultatet av den förras arbete. Man vet alltså som sagt icke, hur länge det dröjer, innan vi kunna få en ny organisation, som jag hoppas bättre än den nuvarande skall kunna inge oss en känsla av trygghet beträffande vårt lands säkerhet utåt.

Vid sådant förhållande, och då den känslan ju alltmer tränger sig in bland vida kretsar i vårt land, att tiderna och den politiska situationen i hela världen äro sådana, att man icke kan eftersätta försvarets krav, då man har hört ifrån så auktoritativt håll, som vi nyligen ha gjort ifrån hans excellens herr utrikesministern, att det ej finns några utsikter för att de förhandlingar om avrustning och nedrustning, som pågå, skola kunna leda till sådant resultat, att de ge oss anledning att minska vår försvarsberedskap — vid sådant förhållande, menar jag, kan man inte slå sig till ro med vad som möjligen skall komma, utan man måste se till, att man upprätthåller försvarets effektivitet inom den nu befintliga organisationens ram, intill dess något nytt kan komma.

Det är dessa utgångspunkter, som ligga under de avgivna motionerna, och jag vill i detta sammanhang understryka några uttalanden, som nyligen ha

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

gjorts av generalstabschefen och som särskilt anknyta sig till det yrkande, som framställs i den nu föredragna punkten och i en kommande punkt angående utbildningen av reservbefälet. Generalstabschefen säger, att detta är åtgärder, som måste vidtagas, för att man icke redan nu skall nödgas ta i övervägande en reducering vid krigsutbrott av den i fredstid befintliga organisationen, detta för att kunna ge de mobiliserade truppförbanden den inre fastheten.

Med andra ord: den uppsättning, vi nu ha av reservbefäl, och den utbildning, som består dessa, är icke sådan, att man kan fylla mobiliseringskadernerna. Man kan ej tillgodose mobiliseringsbehovet beträffande tillräckligt kvalificerat utbildat befäl, och är så förhållandet, kan man inte sätta upp den mobiliserade krigsstyrka, som varit avsedd med 1925 års härorganisation, utan man måste minska densamma för att, som generalstabschefen säger, bevara den inre fastheten i de mindre truppförband, som kunna komma att uppställas.

Jag anför i detta sammanhang ytterligare ett uttalande i samma skrivelse från generalstabschefen, som jag för min del tycker borde kunna förstås och behjärtas i vida kretsar. Han säger: »Frågans allvar tvingar mig att återigen inför Eders Kungl. Maj:t framhålla önskvärdheten av att åtgärder snarast vidtagas för att avhjälpa dessa brister.» Med »dessa brister» avser han de nu av mig berörda bristerna beträffande befälet och dess utbildning.

Jag skall efter dessa mera allmänna uttalanden övergå att säga några ord om den särskilda fråga, som är föremål för behandling i den nu föredragna punkten.

Den reservstat, som antogs i sammanhang med 1925 års försvarsorganisation, har aldrig blivit uppsatt. Anledningen därtill torde ha varit, att man ansett, att man skulle kunna hjälpa sig fram tills vidare med den tillgång på personal, som utgjordes av det på övergångsstaten överförda befälet. Med undantag av en läkarebeställning har något uppsättande av reservstaten aldrig kommit till stånd. Redan 1929 ingav chefen för generalstaben en underdånig skrivelse i denna angelägenhet till Kungl. Maj:t och framhöll vikten av att reservstatens upprättande snarast påbörjades. Och i en ny skrivelse av den 20 december 1933 återupptog generalstabschefen detta ämne och påpekade med skärpa vikten av att under kommande budgetår uppsättandet av reservstaten påbörjades.

Det nu av motionärerna framförda förslaget i detta hänseende innebär i stort sett, att vid början av nästkommande budgetår skulle tillsättas sex majors- och en kompaniofficersbeställningar samt samma antal den 1 januari 1935. Detta är endast en begynnelse till uppsättningen till fullo av den beslutade reservstaten. I skrивelsen finns en plan till fullföljd av denna uppsättning, och den innebär, att reservstaten under budgetåren 1934 t. o. m. 1940 skall besättas på sätt som 1925 beslöts, så att det den 1 januari 1941 skulle komma att finnas sammanlagt det antal officerare å reservstat och övergångsstat, som den år 1925 antagna staten för reservstatspersonalen avser.

Jag tillåter mig ytterligare att understryka, vad jag nyss anför om vikten härav, för att vi vid krigsutbrott skola kunna mobilisera den styrka, som är avsedd enligt 1925 års organisation, och jag understryker även den brist på effektivitet, som för närvarande existerar genom den underlåtenhet som hittills har förekommit att fullfölja reservstatsorganisationens uppsättande.

I pengar skulle för ändamålet för kommande budgetår erfordras ett ökat anslag av 27,000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t har äskat. I denna punkt tillåter jag mig nu att yrka bifall till den reservation, som framställts av herr Bergqvist m. fl.

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

Herr von Heland: Herr talman! Enligt mitt förmenande blir vid årets riksdag för försvaret materialanskaffningen den viktigaste frågan, vilken fråga vi ju få tillfälle att behandla i annat sammanhang. Men då jag i dag vid denna huvudtitels behandling på ett par punkter ämnar följa reservanterna och i övrigt, trots mitt försvarsintresse, utskottet, skulle jag redan vid denna punkt, där jag kommer att följa reservanterna, önska i ett sammanhang deklarerera min ståndpunkt, detta så mycket mer som jag tydligen är av delvis olika uppfattning mot föregående ärade talare. Jag utgår då ifrån, att om man har beslutat sig för att ha ett försvar, bör det sedan falla av sig självt, att det inom en given ram bör vara så effektivt som möjligt. Här liksom i alla andra avseenden måste statsmakterna tillse, att de penningar, som nedläggas, giva största möjliga värta.

Nu ha ju de svenska statsmakterna — liksom fallet i regel är i länder med politisk självbestämmanderätt — alltid givit ett klart uttryck för sin vilja att kunna försvara landet, därest det utsättes för fientliga angrepp. Det är egentligen endast angående riskerna för dylika företag samt landets förmåga att bära de härför erforderliga militära kostnaderna, som meningsskiljaktigheter rått vid försvarsfrågans avgörande. Det var i varje fall överväganden av denna art, som blevo bestämmande vid fastställande av vår nuvarande försvarsordning. Någon principdiskussion i dessa frågor bör väl för närvarande icke heller föras. Däremot kan man ha skäl att upptaga frågan, huruvida de medel, som vi för närvarande nedlägga på vårt försvar, verkligen komma till den effektiva användning som är önskvärt. Det är, herr talman, närmast ur denna synpunkt som jag i fortsättningen ber att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Redan vid den tidpunkt, då vår nuvarande försvarsordning antogs av riksdagen, torde det stått klart i vida kretsar, att beslutet i längden icke innebar någon hållbar lösning. Hela försvarsfrågan hade den gången råkat i bakvatten. De bittra minnena från de försvarspolitiska striderna under tiden före världskriget voro ännu för starka. Resultatet av de internationella nedrustningssträvandena kunde ännu icke överblickas. Man stod samtidigt inför uppgiften att för våra nordiska förhållanden tillämpa den vittgående militärtekniska utveckling, som ägt rum från och med världskriget, och i det avseendet hade åsikterna då ännu långt ifrån hunnit utforma sig.

Hela försvarsbeslutet blev härigenom en politisk kompromiss utan erforderligt sakligt underlag. Ett konstaterande härav innebär icke i och för sig någon kritik mot dem, som medverkade vid beslutets genomförande. Tiden var då icke mogen för något bättre och mera helgjutet, men detta hindrar icke, att resultatet ur många synpunkter blev otillfredsställande.

Det torde nämligen numera kunna betecknas som en ganska allmän uppfattning såväl inom den politiska opinionen som bland de militära fackmännen, att de medel, som för närvarande nedläggas på vårt försvar, icke erhålla den effektiva användning som vore önskvärt. Även om de militära myndigheterna eftersträva, att var och en inom sitt verksamhetsområde ernär bästa möjliga resultat, kan det icke undvikas, att den sammanlagda effekten blir ringa, om de olika delarna av försvaret icke äro lämpligt avpassade och sammanfogade. Funnes för försvarets vidkommande liksom exempelvis inom statens affärsdrivande verk en enhetlig överledning, som från sakliga synpunkter kunde granska olika anslagsbehov och väga det ena mot det andra, skulle mycket vara annorlunda. Så är dock icke fallet. Resultaten härav kunna icke utebliva, och de bliva desto mera framträdande, som den nuvarande försvarsordningen icke kan sägas innebära något försök att skapa en lösning för framtiden utan

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

fastmera innebär en beskärning och ett stympande av en äldre organisation, anpassad efter helt andra militärtekniska och politiska förhållanden.

Betrakta vi först den försvarsgren, som alltid utgjort och väl även för framtiden alltid kommer att utgöra tyngdpunkten i vårt försvar, nämligen armén, så finna vi denna organiserad efter i stort sett samma grunder som före världskriget. Visserligen har i begränsad omfattning en förbättrad beväpning införts, men de allvarliga brister, som för närvarande råda, framträda tydligt, om man jämför den nuvarande organisationen och vapenutrustningen hos en svensk arméfördelning med de operativa enheter, som vid de under de senaste åren i vårt land genomförda arméförsöken blivit prövade och visat sig ändamålsenliga. Detta omdöme gäller främst i fråga om beväpningen men i lika hög grad om befälsstillgången och rörligheten.

Det torde främst vara en kvalitativ förbättring som här erfordras, för att man skall komma ifrån den nuvarande tungroddheten och nå fram till en efter våra förhållanden anpassad, modern armé. Detta har icke minst framkallats av luftkrigföringens inverkan på markoperationerna, och det förefaller som om våra lantmilitära myndigheter vore beredda att taga konsekvenserna härav. Tidigare framfördes från detta håll ganska ensidigt kravet på att uttaga landets hela värnkraft, d. v. s. att främst tillgodose kvantiteten. Nu synes man hava klart för sig, att om icke kvaliteten tillgodoses, så blir värdet av hela organisationen illusorisk.

Se vi åter till flottan, möter en delvis annan bild. Man kan icke frigöra sig från det intrycket, att de tankar och stämningar, som 1913 framfödde pansarbåtsinsamlingen, ännu, mer än 20 år efteråt, behärska det sjömilitära betraktelsesättet i vårt land. Hade inga förändringar inträtt under mellantiden, vore ingenting att säga härom. Men mellan 1913 och 1934 ligger den betydelsefulla förändring, som flygvapnets utveckling till en maktfaktor av första ordningen innebär. Överallt i världen synes man vara beredd att draga konsekvenserna härav. Man har insett, att flottorna och framför allt de stora fartygen — slagskeppen, pansarskeppen och kryssarna — komma att bli utomordentligt känsliga mål för bombangrepp från luften. De stora manövrerna i England giva exempel härpå. Det är tydligt, att man i denna gamla sjömakt insett, att flygvapnet radikalt förändrat det strategiska läget. Det engelska hemlandet kan numera hotas oberoende av engelska flottans styrka. Denna flotta kan å andra sidan icke undgå betydande förluster genom fientliga flyganfall. Samtidigt har flygvapnet visat sig vara ett mycket värdefullt maktmedel vid avvärjandet av en invasion över havet.

För Sveriges del kan denna utveckling icke undgå att få mycket viktiga konsekvenser. De korta flygvägarna över Östersjön medgiva framförandet av en mycket större bombblast, än då det gäller världshaven. I vår närhet hava vi två stormakter, av vilka den ena besitter en bombflotta, som numera kan betecknas som den största på kontinenten, medan den andra har stora förutsättningar att snabbt genomföra en upprustning i luften. Kunde vi hålla en flotta, bestående av ett mycket stort antal pansarskepp, så att en plötslig förlust av två eller fyra skepp kunde tålas, vore läget kanske ett annat. Men då vi aldrig kunna beräkna att hava annat än en mycket begränsad flotta, vilken efter förlusten av ett eller annat pansarskepp icke längre är stridsduglig, ute på öppna havet, kunna fientliga luftangrepp få katastrofal betydelse, därest säkerheten till sjöss bygges på pansarskeppen.

Det är av denna anledning, som hela pansarbåtsfrågan kommit i ett annat läge. Det kan icke sägas vara väl använda pengar att investera det ena 30-talet miljoner efter det andra i pansarskepp, vilka ett par timmar efter ett krigsutbrott kunna vara stridsodugliga eller sänkta till havets botten. Det

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

torde väl icke heller i längden gå att få den svenska riksdagen att följa sådana linjer. Detta innebär på intet sätt, att flottan kan få förfalla eller att sjöförsvaret får nedläggas. Men det torde väl betyda, att vårt försvar till sjöss liksom övriga mindre länders i första hand bör vara ett kustförsvar, fört av lätta sjöstridskrafter i förening med mineringar och kustartilleri. Så länge icke våra sjömilitära försvarsanstalter äro inriktade härför utan på möjligheterna att hålla pansarskeppen sjögående, måste man med den flygtekniska utvecklingen för ögonen betrakta situationen med den största oro.

Se vi slutligen till den tredje försvarsgrenen — flygvapnet — så möter en ännu allvarligare bild. När det självständiga flygvapnet skapades 1925, var ju avsikten, att den nya försvarsgrenen icke endast skulle kunna understödja lant- och sjöstridskrafterna utan även kunna genomföra självständiga företag. I nuvarande stund, mer än åtta år efter försvarsordningens genomförande, synes emellertid det svenska flygvapnet sakna alla medel härför. Detta innebär, att vårt land i stort sett ligger värnlöst gentemot fientliga anfall från luften, vare sig dessa riktas mot militära anstalter eller mot hemorten. Man torde utan risk för överdrift kunna framhålla detta såsom den för närvarande allvarligaste bristen i den svenska försvarsberedskapen.

Därest de motioner om ökad flygplansanskaffning — framför allt av bombflygplan — som framlagts från olika håll vid detta års riksdag, vinna kamrarnas bifall, har visserligen ett första steg tagits i riktning mot ett operationsdugligt flygvapen. Skall emellertid något av värde åstadkommas, är det icke tillräckligt med dylika tillfälliga förbättringar. Frågan måste enligt min mening läggas upp på lång sikt.

Man kommer härvid in på det arbete, som försvarskommissionen håller på att genomföra. Det finnes ingen anledning att förmoda, att icke detta arbete utföres med största intensitet och planmässighet samt syftar till att undersöka frågan i hela dess vidd. Härom vittnade bland annat den kommunicé, som kommissionen utsände föregående höst. Det är även omvittnat med vilket levande intresse de i kommissionen arbetande militärerna gått till verket. Men ett dylikt arbete kräver tid och än längre tid lär det taga att få en ny försvarsordning genomförd, vilket också bestyrktes av herr Borells anförande. Den utrikespolitiska situationen låter emellertid icke anpassa sig efter försvarskommissionens arbetstakt, och med den senaste tidens utveckling i Europa för ögonen är det naturligt, att på många håll tankar uppstått på ett försvarsprovisorium.

Att något måste göras för att åstadkomma mera planmässig disposition av statsmedel för försvarets räkning, borde sålunda de anslagsbeviljande myndigheterna vara på det klara med, vilken ståndpunkt jag även framhöll föregående år här i kammaren.

Generalstabschefen framhåller i denna sak i en till Kungl. Maj:t under måndagen avlämnad skrivelse, att enär förarbeten för nästa års budgetäskanden taga sin början i sommar, böra redan nu förberedelser vidtagas för de förslag, som böra föreläggas nästa riksdag. Som herr Borell anförde, synes också generalstabschefen vara synnerligen bekymrad över att vår nuvarande härorganisation icke skall vara mobiliseringsduglig, och herr Borell citerade generalstabschefens yttrande, som jag tager mig friheten upprepa, därför att jag tycker, att det är så viktigt: »Frågans allvar tvingar mig att återigen inför Eders Kungl. Maj:t framhålla nödvändigheten av att åtgärder snarast vidtagas för att avhjälpa dessa brister.»

Det skulle vara av stort intresse att höra vad statsrådet och chefen för försvarsdepartementet anser om de synpunkter, jag nu framfört om användningen av de medel, som nu anslås på fjärde huvudtiteln, och vad herr statsrådet an-

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

ser om generalstabschefens bekymmer. Enligt mitt förmenande är det beklagligt, att man vid behandlingen av fjärde huvudtiteln inte kan känna sig förvissad om, att man når den önskvärda effekten med föreslagna anslagssummor, och gäller detta särskilt vid sådana punkter, där man kan misstänka att en önskvärd försvarsorganisation skulle ändra förhållandena.

Den punkt vi nu gå att taga ställning till, anser jag beröra ett anslag, där man med rätt stor visshet kan anse, att man når god effekt även för en framtida härordning. Sett ur hela arméns synpunkt, passeras redan strax efter den 1 januari 1935 den gräns, då tillgången på officerare på övergångsstat och den äldre reservstaten vid alla truppslag utom kavalleriet sjunker under det antal, som upptagits i 1925 års reservstat. Särskilt betänklig är bristen på artilleriofficerare, vilken icke kan anses kompenserad av överskottet på kavalleriofficerare. På grund härav bortfaller icke blott möjligheten att organisera beräknade reservtrupper utan även möjligheten att bibehålla de i härordningen ingående truppförbanden vid den i 1925 års beslut avsedda nivån.

Vid en ny härordning, som väl självfallet bör avse en kvalitativ förbättring, måste en god befälskader vara oundgänglig och sålunda den i reservationen föreslagna utökningen av reservstaten vara önskvärd, även om denna nya härordning skulle medföra en kvantitativ minskning.

Den föreslagna lilla kostnadsökningen skulle sålunda, enligt mitt förmenande, vara av synnerligen god effekt ur försvarssynpunkt, men bortseende från detta skäl anser jag, att det finns ännu en viktig synpunkt att beakta. Under kristider kan det aldrig vara klokt av statsmakten att försätta försvarsväsendets personal i en relativt dålig ställning.

Den omständigheten, att någon rekrytering av reservstaten icke ägt rum sedan 1925 års härordning infördes, har synnerligen ogynnsamt återverkat på befodrings- och därmed även på tjänsteförhållandena vid den aktiva kadern. Den försenade avgången i olika tjänstegrader, som varit en följd härav, har nämligen medfört onormalt höga befodringsåldrar, varjämte rekryteringen av officers- och underofficerskårerna måst begränsas på ett sätt, som bliver ytterst kännbart, då dessa under senare år rekryterade, alltför små officers- och underofficerskullar nå högre upp i tjänstegraderna och ur dem jämväl rekrytering av reservstaten skall äga rum.

Den allt fortgående försämringen av befodringsläget vid armén, vilket läge av allt att döma under de närmaste åren kommer att alltmera förvärras, har inom arméns befälskårer skapat en misstämning, vars uttryck visserligen starkt dämpas av dessa kårers kända lojalitet, men som i längden icke kan annat än menligt inverka på arbetsresultatet och krigsdugligheten.

På grund av det nu anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Om alla de uttalanden, som under senare tiden ha gjorts rörande försvarets tillstånd, varit riktiga, skulle det egentligen inte vara mycket bevänt med landets försvar i detta ögonblick.

Under en ganska lång tid har det pågått en pressdebatt, varunder åtskilliga förmenta bristfälligheter hava påpekats och en hel del önskemål uttalats om hur man på olika punkter vill ha försvaret ordnat. I allmänhet har ansetts att försvaret har varit förfallet — ena gången har det gällt flyget, andra gången flottan, ibland särskilt armén och i något fall även kustartilleriet. Jag är icke alls övertygad om att dessa uttalanden ha varit grundade på någon närmare kännedom om vad man i själva verket har sagt, men man har känt på sig, att tiden är orolig och att här måste någonting göras. Man har alltså tänkt, att även om vi inte äro så absolut övertygade om att försvaret

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

är så dåligt, som vi tro, göra vi i alla fall en god sak med att framhålla bri-
sterna och på det sättet få åtminstone en del avhjälpt. Det har också inträffat
under denna diskussion, att en och annan chef för det ena eller det andra
vapnet har måst offentligt säga ifrån att det inte är så farligt som det påstås.

Vad offerar nu ett litet land som Sverige på sitt försvar? Ja, det finns ju
många, som ha så gott om pengar i dessa tider, att de kanske anse 111 miljoner
kronor vara en bagatell. Är det väl någonting att komma med, tycka de. Men
det är ändå så, att 111 miljoner kronor inte är en bagatell. Jag är också liv-
ligt övertygad om, och däri instämmer jag med den föregående ärade talaren,
herr von Heland, att om dessa miljoner bliva på ett så effektivt sätt som
möjligt utnyttjade på de försvarsgrenar, som främst måste uppehållas, bevaras
och utvecklas, så kan det beloppet, tror jag, ingalunda betraktas som en бага-
tell. Under denna riksdag har inom ramen för 4:e huvudtiteln det emellertid
väckts motioner i ganska stort antal med anslagsyrkanden beträffande försva-
ret. Dessa motioner sluta — utöver de 111 miljoner kronorna — på sammanlagt
ungefär 22 miljoner kronor. Men därtill kommer frågan om statsbeställnin-
gar för försvarsändamål med icke mindre än 10 miljoner kronor, som begäres i
kungl. propositionen. Frågan härom kommer senare att behandlas av riks-
dagen, men även där ha motionärer begärt upp mot ett 20-tal miljoner kr. utöver
de 10 miljoner kr. som begärts av Kungl. Maj:t. I det senare fallet har man
bl. a. tänkt på byggandet av bombflygplan. Man kan inte säga annat än att
offerviljan är god. Det vore i alla fall förskräckligt, om riksdagen skulle söka
förverkliga allt vad man här begärt i en hel rad av motioner.

Vad innebära då för övrigt alla dessa motioner? Den förste ärade talaren
har redan sökt klara upp frågan. Jag vill för min del just lämna den upp-
lysning som den förste ärade talaren själv sökte värja sig från, nämligen att
motionärerna mycket samvetsgrant ha plockat upp allt vad de äskande myn-
digheterna ursprungligen ha begärt men som inte har kunnat bifallas. Dessa
framställningar ha prövats, beskurits och placerats in i organisationen, den
ena med hänsyn till den andra. Men denna prövning ha icke motionärerna an-
sett sig vilja godkänna. Just precis vad myndigheterna begärt ha motionä-
rerna ansett vara det riktiga. Inte tror jag, att man kan följa den ärade tala-
ren, när han säger, att motionärerna sakligt prövat dessa frågor. Även om
man i ett enda fall har råkat begära mera än vad myndigheterna begärt, näm-
ligen i fråga om anslag till fält- och fälttjänstövningar. Där har man, tro-
ligen i iveren att få 700,000 kronor som upptogs 1925, förbisett, vad som
fanns över i reservationer och det lägre anslag som begärts av generalstabs-
chefen. Den ärade talaren sade också, att man vill vidmakthålla vad 1925
års beslut innebar, vilket kan te sig ganska acceptabelt. Men vi veta, att
sedan den tiden, då det beslutet fattades, har detsamma blivit rubbat i åtskil-
liga avseenden. Ibland hava 1925 års anslag ansetts icke räcka, utan man
har ökat på dem, ibland har man ansett, att man har kunnat gå ett litet steg
under vad som begärdes år 1925. På det sättet har man prövat sig fram och
följt en utveckling, som måste anses ha varit ganska klok. Att man i varje
fall skall följa 1925 års beslut synes icke vara riktigt och heller inte gagna
försvaret. Om det visar sig, att man kan stanna vid en lägre siffra och i andra
fall, att man behöver gå ett stycke utöver 1925 års gräns, tycker jag, att det
är förståndig politik att så göra, en politik som säkerligen ingen bör ha något
att invända emot. Det är dock planlösa, obestämda och osäkra framställ-
ningar ifrån olika håll. Tänk om riksdagen verkligen skulle bifalla dem!
Inte skulle det bli till fördel för försvaret. Nej, man får väl utgå ifrån att i
de fall, då försvarsgrenen anses vara mindre effektiv, skall man hålla igen, me-
dan för en effektivare gren man får lägga på. När alla i saknad av översikt

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

över det hela skola begära, vilket man naturligtvis har rätt till, är det klart, att det blir något obestämt, och i själva verket kommer det inte att gagna försvaret men väl att föranleda stora och onödiga kostnader. Vad som härvidlag är behöfligt — och det är väl också det, som försvarskommissionen får komma till — är att man bygger upp en ekonomisk ram, inom vilken man avväger den ena försvarsgrenen i förhållande till den andra med hänsyn till deras betydelse. Men då är jag också övertygad om, att vi få slå in på rent nya vägar för framtiden. Vi måste försöka att få officerskåren, de ledande officerarna och de olika myndigheterna inom försvarsväsendet att icke längre hålla fast vid den gamla förlegade ståndpunkten, att den gren, där de själva tjänstgöra, är den enda riktiga. Man får undersöka, huruvida den grenen nu längre är av den betydelsen, att man för den bör bringa samma offer, som hittills ansetts nödvändigt. Jag vill i det sammanhanget t. ex. omtala, att när 1925 års försvarsorganisation skulle godkännas, inbjöds en kavallerist till det särskilda utskott, som hade att behandla frågan härom — jag tror förresten, att det var 1924 års särskilda utskott. De ärade ledamöter, som voro med då, minnas det nog. Det gällde den gången att göra en ny avvägning mellan de olika vapenslagen. Det vapenslag, som ansågs mindre effektivt, skulle minskas och de andra ökas, men vid undersökning hos olika officerare och myndigheter om detta förhållande voro i själva verket enligt de tillfrågades mening alla vapenslag precis lika goda. Nu gällde det emellertid att förfråga sig hos den förut nämnde officeren, som på inbjudan skulle komma upp och hos utskottet inleda frågan om denna avvägning mellan de olika vapenslagen. Han var så absolut övertygad om att kavalleriet var det enda möjliga och riktiga, att han till och med vid inledningen sade: »Mina herrar, hästen är framtidens vapen.» Man kan ju inte annat än akta en man, som har ett sådant intresse för sitt vapen, men man måste samtidigt säga, att han såg något ensidigt på sitt vapen. Jag fruktar, att när vi än en gång skola börja tala om alla andra vapenslag, skall man se lika ensidigt på saken. Detta duger emellertid inte, därest man vill gagna försvaret. Då måste vi avskära vad som är odugligt och betala litet mera för vad som i själva verket är effektivt.

Nu är det åtskilliga motionärer, som ha hemställt, att flygvapnet skall få större anslag än vad som förut varit fallet. Jag sluter mig obetingat till den uppfattningen, därest man samtidigt vill minska på anslagen till de vapenslag, som numera inte kunna anses så effektiva som förut. Här motioneras nu om bombplan och detta utan att man i själva verket har reda på vad dessa bombplan skola tjäna till. Vad avser man nu med dessa bomplan? Jo, svara vissa officerare med instämmande av vissa bland de civila, »vi skola icke allenast vara en stat, som försvarar oss mot anfall, utan också anfälla eventuella motståndare, d. v. s. vårt flygvapen skall kunna flyga ut och förstöra våra motståndares baser på deras egna marker». Ja, det skulle verkligen vara trevligt för ett litet land som vårt att förstöra det lilla luftförsvar, vi äga, genom att fara ut i utlandet för att förstöra fiendens baser och på det sättet tro oss skada fienden! Vi äro dock i alla fall en liten nation — sex miljoner människor äro i varje fall mindre än femtio miljoner — och det är klart, att den nation, som vi skulle gå ut och förstöra baserna för, har nog råd att taga emot vår lilla bombflotta, och samtidigt göra åtskilliga visiter hos oss, som skulle bli rätt så farliga. Det är därför, som jag tror, att om vi ha gott om miljonerna, få vi använda dem på ett mera förnuftigt sätt än vad som ligger i en sådan utväg, nämligen i att gå ut och förstöra fiendens baser.

Det har alltid också lekt vissa av våra sjöofficerare i hägen, att Sverige skulle ha en flotta, som skulle kunna gå ut och hälsa på fienden vid krigstill-

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

fälle och bombardera dess städer och kuster, men riksdagen har i alla fall hittills varit så förnuftig, att den sagt nej härtill. Förberedande instanser och förutvarande försvarskommissioner ha också varit av samma uppfattning. Det lilla sjöförsvaret vi ha, skola vi använda vid försvaret av våra kuster. Vi ha inte råd att köra ut och i onödan bli skottavlor för olika nationer och kanske därmed få de små försvarsmedel förstörda, som vi ha råd att hålla.

Denna kloka mening bör vårt land vidhålla även i fortsättningen, då det gäller flygvapnet. Sverige bör icke frångå sin hittills förda försvarspolitik. Övergå till anfallspolitiken skulle föra landet till en äventyrspolitik, som skulle kosta onödiga offer och utåt skapa misstänksamhet mot den fredspolitik, som Sverige obrottsligt i alla skiften sökt uppehålla. Jag hoppas, att riksdagen också i det fallet liksom tidigare skall säga sitt ord i rätt tid, då det gäller ta ståndpunkt härtill. Vi skulle dessvärre få tillräckligt att göra med de bombplan, som vid ett krig skulle komma mot vårt land. Härordagen talades det i en tidning om att Sverige hade beställt ett par plan, som kunde gå upp till 4,000 meters höjd. Men vad äro de mot de bombplan, som gå upp till dubbla höjden och ännu högre? Om vi skulle tänka oss, att ett flyganfall gjordes mot Stockholm, så skulle ett luftvärnsartilleri icke kunna nå så högt. Jag undrar verkligen, hur det skulle gå för oss vid ett tänkt luftanfall. Avståndet mellan skärgårdens yttersta kust och Stockholm är inte mer än 5 mil. Mellan London och Engelska kanalen är det bara 83 kilometer, och det är engelsmännens stora bekymmer. Om vi nu tänka oss, att bombplan skulle komma in över Stockholm, så skulle de jaktplan, som skulle taga emot dessa bombplan, inte hinna upp utan i stället bli förstörda av angriparna. Det är därför bekymmersamt nog ändå, om det en gång skulle bli allvar, utan att vi därtill skola tala om, att vi skola gå ut och bombardera kusterna och baserna för våra fiender. Vad vi behöva är en luftflotta av jakt- och spaningsplan, som i förening med ett modernt luftvärnsartilleri kan upptaga kampen mot en tänkt fiendes bombflotta, samt säkra skol- och övningsplan av modernaste slag. Något bomplan för övning kommer också att behövas, men så länge vi sakna de förstnämnda har ingen försummelse skett i att inga bombplan anskaffats.

Jag vill säga till sist, herr talman, att om det skall bli reda med försvaret, måste det göras en radikal förändring. Vi måste slå in på nya vägar i så måtto att vi obarmhärtigt skära bort allt sådant, som inte längre är effektivt och i stället så mycket mera öka på det nya och effektiva. Till det effektivt nya räknar jag främst flygvapnet.

Sedermera har under debatten riktats en förfrågan till försvarsministern rörande generalstabschefens uppfattning om reservstaterna, den nu föredragna punkten. Jag anser det därför onödigt för mig att svara härpå. Jag vill emellertid bara säga, att när reservstaten nu inte har ansetts behöflig — frågan har dock prövats några år — att genomföra efter 1925, och vi stå så nära en ny försvarsorganisation, förefaller det mig icke vara klokt att just nu påbörja uppsättandet av den år 1925 beslutade reservstaten. Vi måste dock anse det vara berättigat, att man här iakttagit största försiktighet. Vi minnas allesammans, att 1925 års organisation genomfördes med en övergångsstat på 10 miljoner kronor, och det är en massa människor, som ha fått sitt bröd från den övergångsstaten. När man har denna erfarenhet och dessutom vet, att man kommer att få en försvarsorganisation, som säkerligen, vad manskaps och befäls beträffar, blir minskad, även om den är utökad med tekniska hjälpmedel och dylikt, så undrar jag om det är klokt, när man dock har rätt sig så länge, att just nu fullborda på den här punkten vad 1925 års härordningsbeslut innebar.

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

Ja, med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på den föredragna punkten.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Det vore ju frestande att till närmare granskning upptaga åtskilligt av vad herr Nilsson här uttalat om grundlinjerna för en kommande försvarsorganisation. Han har även givit sig in på bedömandet av vissa taktiska frågor rörande de olika försvarsgrenarnas inriktning och verksamhet. Jag skall emellertid inte falla för den frestelsen. Jag vill endast säga, att med de utgångspunkter, som herr Nilsson har beträffande förutsättningarna för flygvapnets användning i händelse av krig, förstär jag knappast, att han har så stort intresse att bevilja nya medel till flygvapnet. Skulle man nämligen på det sätt, som han synes förutsätta, binda ett blivande flygvapens aktionsmöjligheter endast till hembygdens försvar, skulle säkerligen detta flygvapen förlora mycket av sitt verkliga värde för nationen. Det är nog så, herr Nilsson, att även under ett försvarskrig anfallet ofta är det bästa försvarsmedlet och ett enbart hållande på defensiven kan bli ett mycket dyrbart och olämpligt sätt att utnyttja landets stridskrafter. Man kan således icke, menar jag, som herr Nilsson säger, göra gällande, att det under alla förhållanden är oklokt, att vissa delar av vår försvarsmakt gå till anfall mot den eventuella fienden på hans egen mark. Sådant kan vara klokt både ur försvarssynpunkt och ur ekonomisk synpunkt och kan kanske i vissa fall rent av vara avgörande för krigets utgång.

Beträffande avvägningen mellan de olika vapenslagen är ju egentligen tiden icke inne för att upptaga en debatt härom. Jag vill endast säga i anledning av andra uttalanden, som här tidigare förekommit, att jag beundrar den tvärsäkerhet, med vilken man tror sig redan på nuvarande stadium kunna fälla definitiva omdömen i detta avseende. Inom försvarskommissionen ha vi ännu inte kommit in på den frågan. Den innebär en mängd svårlösta problem, och det är sannerligen icke möjligt, tror jag, för någon, som inte har en alldeles gudomlig ingivelse i detta avseende, att på nuvarande stadium kunna draga upp riktlinjerna för avvägningen mellan de olika försvarsgrenarna. Endast så mycket tror jag, att man kan säga såsom en tämligen allmänt godkänd sats, att flygvapnet måste förstärkas, men i vilken mån detta kan komma att inverka på de andra vapengrenarna, därom är givetvis ännu alldeles för tidigt att yttra sig.

Herr Nilsson yttrade, att våra sjöofficerare ha en viss lust att drömma om att få ge sig ut och bombardera fientliga kuster och att de därför med en gammalmodig uppfattning älska att ha kvar artillerivapnet som flottans kärna. Det ligger väl så till även beträffande flottans taktiska verksamhet i krig, att det kan uppstå situationer, då det kan vara av betydelse för försvaret att göra utfall på de fientliga vattenområdena och mot de fientliga kusterna. Detta är ej uteslutet, men storhetsdrömmar i det hänseendet föresväva säkert icke våra sjöofficerare. De äro säkerligen övertygade om att vår flotta, som den är och som den kan komma att bli, i huvudsak icke är lämpad för sådan krigföring utan i stället bör avpassas för att jämte övriga vapen kunna förhindra eventuella invasioner över vattnet och således skydda våra egna kuster och våra handelsvägar.

Vad nu framför allt artillerifartygen beträffar, skola de göra det möjligt för de lättare fartygen och ubåtarna, att kunna komma till användning i rätta ögonblicket, vilket icke låter sig göra utan stöd av artillerifartyg. De mindre fartygen kunna annars inte komma till användning. Vägen mellan kusten och havet och tillbaka blir stängd för dem, om de icke ha stöd av vissa grupper av artillerifartyg. Det är emellertid icke detta, som är ämnet för

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)
våra förhandlingar i dag, och jag skall därför inte låta locka mig djupare in på dessa spörsmål.

Jag skall acceptera herr Nilssons förslag, att man bör se till i de särskilda punkter, som nu föreligga, huruvida de äskade kraven äro erforderliga och behövliga eller icke med hänsyn till vårt närvarande behov av ett effektivt försvar. Jag skall då gärna medge, att bland de många yrkanden, som ha framställts i den av mig förut omnämnda motionen nr 110, finns det naturligtvis olika grader och olika valörer, och om allt icke kan erhållas, så är det vissa punkter, som med hänsyn till behovet träda i förgrunden. Jag vill redan nu säga, att man från vårt håll med lättare hjärta finner sig i att icke få de äskanden beviljade, som röra sig om, att man nu skulle forcera materialanskaffningen, d. v. s. att få ut för nästkommande budgetår vad som är eftersatt under föregående år jämte det 1925 för varje år beräknade beloppet. Visserligen är bifall även till dessa yrkanden synnerligen önskvärt, men man kan lättare finna sig i att detta eftersättes, om så oundgängligen påkallas av de ekonomiska förhållandena. Det finns emellertid vissa andra punkter, om jag nu går ut ifrån att vi skola göra en behovsprövning, vilka måste bedömas som varande av utomordentlig vikt. Ett exempel härför utgör just yrkandet i den nu föredragna punkten. Det är ju så, att man ansett sig kunna underlåta att uppsätta reservbefälsformationerna därför att tillgång funnits till ett relativt stort antal befäl på övergångsstat. Detta antal har emellertid år för år minskats. Det visar sig, att vi få en för varje år ytterligare markerad brist på befäl, och det påstående, som generalstabschefen har fällt, att detta kommer att leda till, att vi kunna icke mobilisera den styrka i krig, som avsetts i enlighet med 1925 års försvarsorganisation, är riktigt. Den satsen kan, menar jag, inte bestridas. Då blir ju den logiska frågan den: Kunna vi — med bibehållen känsla av att vi skola vara något så när rustade att kunna möta faran, om den kommer — stå till svars för att minska vår försvarsberedskap genom underlåtenhet att sörga för befälstillgången? För min del måste jag svara, att detta är någonting ytterligt vanskligt för vår försvarsberedskap. Vi kunna icke, menar jag, komma ifrån, om vi pröva denna fråga på rent sakliga grunder, att här föreligger ett verkligt behov, om man verkligen vill ha ett försvar, som åtminstone är så effektivt, som vi tänkte oss det 1925, och ingen påstår väl, att det är något för mycket. Det är icke tilltaget i överkant utan tvärtom.

Det har sagts förut, att detta upphjälpande, detta förstärkande av reservbefälsorganisationen måste bli av värde för vilken framtida försvarsorganisation, som vi än lägga oss till med, och detta borde för en och var vara alldeles uppenbart. Det är alldeles klart, att hur vår armé än skall organiseras, kunna vi av ekonomiska skäl inte utnyttja hela värnkraften under fredstid. Det går icke. Det skulle kosta för mycket. Vi måste således bygga på och tro på, att vi, om ofreden kommer, få en så lång nådetid, att vi kunna taga ut de reservorganisationer, som på ett eller annat sätt äro skapade under fredstid eller åtminstone förberedda under fredstid, och vilka, om vi, som sagt, få en tillräcklig nådetid för att öva dem, kunna bli dugliga att skicka ut till landets försvar. Detta nödvändiggör emellertid, att befälsfrågan måste vila på en reservstatsorganisation. Så är *nu* förhållandet, och det kommer nödvändigtvis att bli så även i framtiden. Således, vad man offrar nu, är icke bortkastat för framtiden.

Jag tillåter mig att vidhålla mitt yrkande.

Herr Hamrin: Herr talman! Jag kan i olikhet med samtliga de tre talare, som nu haft ordet, näppeligen anse detta tillfälle vara så lämpligt, åtminstone

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

icke nödvändigt, för att börja en allmän och vittomfattande diskussion om våra försvarsanstalter, och jag styrkes i denna min uppfattning, när jag hört de båda talarna, herr von Heland och herr Nilsson, som redan äro i stånd att fixera, hur vårt försvar skall komma att se ut. Jag skall icke polemisera med herrarna, men jag vill säga herr von Heland, att de påståenden, som herr von Heland gjorde, stödjas åtminstone icke av den militära sakkunskapen i någon större omfattning. Om herr von Heland sedan gör anspråk på att besitta något mera sakkunskap, så vill jag inte bestrida möjligheten därav — jag är icke kompetent att göra det — men jag vill säga, att många av de påståenden, som herr von Heland här gjort, ej omfattas av den militära sakkunskapen i försvarskommissionen.

De reservationer, som äro avgivna till utskottets betänkande, äro undertecknade uteslutande av högerens representanter i statsutskottet. Vi andra, socialdemokrater, bondeförbundare och de frisinnade, ha varit eniga om att avböja de framställningar, som från högersidan ha gjorts, utom i en enda punkt, som vi sedan komma till, d. v. s. det frivilliga skytteanslaget.

Jag vill såsom ett generellt omdöme om de olika förslag, som här föreligga, säga, att man bör icke betrakta ökade anslag som alldeles detsamma som förbättrade försvarsanstalter. Det är med försvarsväsendet som med en större fabriksanläggning. Den ena maskinens kuggjul går in i det andra, och om man sätter in ett större kuggjul i maskinen, är det inte säkert, att kapaciteten och effekten förbättras i någon avsevärd grad. Man kan till och med säga, att det i viss mån kan bli en överbelastning, som kan skada på andra punkter.

Det är mycket möjligt, herr talman, att en del av de anslagskrav, vilka här framställas som nya eller förhöjda, vid en närmare granskning och ett närmare bedömande, kunna vara av den beskaffenheten, att de borde redan nu tillgodoses. Jag vill därför för min personliga del starkt understryka, att när jag ställde mig på majoritetens ståndpunkt i statsutskottet, har jag därmed ingalunda velat ge uttryck åt den uppfattningen att inte åtskilligt av vad som här kräves är berättigat. Men det måste på detta område tillämpas ett system och det måste vara riktlinjer vilka följas. Det går inte, som högeren här försökt, att rätta till missförhållandena och förbättra försvarsanstalterna.

Vad är det nu egentligen denna motion går ut ifrån? Jo, motionen nr 110 börjar med några platoniska uttalanden om att vi måste kräva av vårt försvarsväsende, »att detsamma skall sätta oss i stånd att *utåt* hävda vår nationella självbestämmanderätt, samt att *inom landet* skapa en allmän känsla av trygghet gentemot utifrån hotande faror». Sedan går man igenom 1925 års försvarsbeslut och påpekar, vad som icke har blivit uppfyllt, att än det ena och än det andra fattas, och så utformas ett yrkande om högre anslag.

Nu få herrarna förlåta mig, om jag gör den reflexionen, när jag läser denna högermotion: Hur har 1925 års försvarsordning kunnat bli en sådan helig urkund för herrarna, att den nu så långt efteråt ovillkorligen skall följas till punkt och pricka? Jag var med 1925 också och jag erinrar mig mycket väl det oerhörda klander, som högeren riktade mot denna försvarsorganisation, och hur den från vissa håll förklarades absolut oduglig och omöjlig och således fortast möjligt måste bort. Detta klander, dessa anmärkningar och invändningar mot den nuvarande härordningsorganisationen, grundad på 1925 års försvarsbeslut, ligga som utgångspunkt för det arbete, som för närvarande pågår inom försvarskommissionen. Detta får emellertid inte förstås på det sättet, menar jag, att försvarskommissionens arbete skulle redan från början vara inriktat på att bygga på 1925 års organisation, utan utgångspunkten är den

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

från herrarnas synpunkt, att härorganisationen skall revideras för att bli starkare och mera effektiv. Ifrån andras synpunkt är det ju dock så, att organisationen betraktas som alltför dyrbar, och att man skall försöka komma fram till en reduktion såväl beträffande omfånget som kostnaderna. Det ligger slutligen inom direktivens ram att undersöka möjligheten att slopa hela vårt nationella försvar.

1925 års försvarsbeslut är den enda, jag tillåter mig säga enkla motivering, som högern i sin motion nr 110 har åberopat. Jag erkänner, att denna motion är tillkommen i god mening såsom en demonstration för ett ökat försvar, för en försvarsvilja, som högerpartiet särskilt vill ge uttryck åt och som jag inte vill klandra. När jag för min personliga del också vill ge uttryck för försvarsvilja, kan jag emellertid göra detta utan att, på sätt som högern här gjort punkt efter punkt, motivera den genom en hänvisning till 1925.

I den mån som man inom försvarskommissionen kommer till utformade förslag, komma dessa resultat att bli föremål för behandling och beslut i riksdagen. Vill man emellertid dessförinnan förbättra våra försvarsanstalter, måste det ankomma på Kungl. Maj:t att framlägga förslag härom. Jag har redan förut antytt vid skilda tillfällen både i fjol och i år, att Kungl. Maj:t borde taga upp frågan och låta försvarskommissionen undersöka vad som är nödvändigt för att få ordning och reda i de nuvarande försvarsanstalterna. Det kan ingen annan än regeringen göra. Och jag hyser verkligen — utan någon ironi, underförstådd eller öppen — den tilltro till försvarsministern på grund av den utveckling han visat, att försvarsministern till ett annat år mera systematiskt skall undersöka de krav, som framställas från de militära myndigheterna, och framlägga ett sådant förslag, vare sig det sker utan att höra försvarskommissionen eller efter dess hörande, att man får en del av dessa behov tillgodosedda.

Jag slutar med detta, herr talman, och skall endast tillägga, att när man från högerns sida här kräver utökade anslag, enligt herr Johan Nilsson i Malmö med 11 miljoner, enligt en beräkning, som jag gjort, med mellan 8 och 9 miljoner, uppställer jag naturligtvis frågan: varifrån skola dessa pengar tagas? Jag återkommer alltså till mitt præterea censeo. Det var första året 1933 och det andra året 1934, som det svenska folket lånar pengar för att uppehålla sina försvarsanstalter. För sådant ha vi klandrat halveiviliserade folk i Centralamerika, nytillkomna svaga stater kring Östersjön och i sydöstra Europa! Vi ha aldrig förr behövt låna pengar till våra försvarsanstalter i fredstid, men vi gjorde det i fjol och vi göra det i år — på Kungl. Maj:ts förslag!

Herr statsrådet **Vennerström**: Herr talman! Jag vill i likhet med den föregående talaren underlåta att ingå på de allmänna militärpolitiska synpunkterna rörande framtidens militära organisation. Jag ber att få hålla mig till nutiden, d. v. s. till Kungl. Maj:ts förslag, och därjämte i någon mån till frågan om vad som har varit.

Talesmannen för högern i denna kammare, herr Borell, nämnde i sitt försynta och modesta anförande det stora utrikespolitiska tal, som nyligen hölls av landets utrikesminister Rickard Sandler. Denne hade i sitt numera mycket bekanta tal i Smedjebacken målat det allmänna utrikespolitiska läget i tämligen mörka färger, och han hade, som vi alla veta, skildrat möjligheterna till en allmän nedrustningskonvention i Genève i ganska pessimistiska ordalag. Jag har för min del ingenting att invända — hans syn i det fallet är även min syn. Och kanhända en och annan av kammarens ledamöter kan erinra sig någon debatt, jag vill minnas det var år 1931, före Genèvekonferensen, då jag för min del deklarerade såsom min största förhoppning, att man

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

i Genève skulle kunna komma fram till en övre spärr, varigenom man skulle kunna hindra möjligheterna till en upprustning mellan de olika folken.

När nu herr Borell inkasserar utrikesministerns anförande som ett förord för högerens militärpolitiska linje och som ett förord för högerens reservation, tror jag emellertid att herr Borell gått händelserna en smula i förväg. Utrikesministern är för närvarande i Genève, och han har inte möjlighet att tala för sig själv. Men jag misstänker att jag ingalunda blir föremål för en diplomatisk dementi, i fall jag för min del påstår, att utrikesministern tagit konsekvensen av sin utrikespolitiska linje genom anslutning till Kungl. Majts förslag. Man finner nämligen i statsverkspropositionen vid sidan av mig såsom ansvarig departementschef även hans excellens herr utrikesministern, och jag förmodar att det i det fallet finns en överensstämmelse mellan hans allmänna utrikespolitiska syn och den syn han lägger på de olika svenska inre militärpolitiska spörsmålen.

Herr Borell använde, och det håller jag honom räkning för, inte de allmänna talesätt, som för närvarande äro ganska vanliga i den press, som talar för hans och högerens motion inom riksdagen. Det talas om att den nuvarande regeringen vanvårdar rikets försvar, att den, som termen heter, formligen ställer försvaret på svältkost och behandlar det som en strykpojke. Jag ber att få nedlägga en allvarlig gensaga gentemot de överorden. Jag anser att de ingalunda äro ägnade att framkalla en bättre stämning inom de svenska djupa folklagren, i varje fall för arbetarklassens vidkommande, gentemot det svenska försvaret.

Sanningen är den att om vi ta det löpande budgetåret, så finns enbart i själva staten upptagen en summa av 103 miljoner. Därjämte är det tämligen välbekant att vi tagit reserver för 5,300,000, vidare ha vi militära statsbeställningar på 10,500,000, vi ha därjämte militära beredskapsarbeten, som äro tillkomna på socialdepartementets titel, för en summa av ungefärligen 1 miljon. Vi ha till militära reservarbeten i förra konseljen lämnat en summa på ungefärligen 1,300,000 till det militära flygfältet ute vid Barkarby, och därjämte ha vi nyligen under denna riksdag, som herrarna minnas, beviljat en halv miljon och något mer i kurser åt f. d. fast anställd militärpersonal. Allt detta gör att vi enbart under det löpande budgetåret ha en totalsumma för militära ändamål på inte mindre än ungefär 121,500,000 kronor.

Jag vill, mina herrar, bestrida att man med den kostnaden för militära ändamål under detta budgetår med allvar kan förklara, att det svenska försvaret verkligen är fött med s. k. svältkost. Det är kanske inte fråga om någon vällevnad men en sund och närande föda, som jag tror att försvaret sannerligen kan må ganska väl utav.

Medan jag håller mig vid de ekonomiska synpunkterna, vill jag vidare ta fasta på en sak, som herr Borell yttrade i sitt anförande. Han tillbakavisade den anmärkningen, att man i högerens motion enbart gått fram för de militära myndigheternas krav. Jag vill ge honom rätt däri, att högerens motion inte helt och hållet ansluter sig till de militära myndigheternas krav. Men det finns en hel rad högermotionärer, till vilka anslutit sig även herr von Heland, som samt och synnerligen tagit fasta på alla de militära myndigheternas krav, varför hela den väldiga önskelistan faktiskt föreligger till riksdagens omprövning. Jag finner då, att myndigheterna i sina augustiäskanden, deras petita komma nämligen in i augusti månad, upptagit en summa på jag vill minnas ungefärligen 145 miljoner kronor. De begärde en ökning av innevarande års anslag på den ordinarie staten med icke mindre än 43 miljoner kronor. Det är tämligen naturligt att jag, då jag erhöll denna väldiga önskelista, av mina egna intentioner och inte endast på grund av finansministerns påtryckningar

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

självklart var tvungen att gå in på en omprövning, i vad mån ett upptagande av de olika militära önskemålen kunde rimma med nödvändigt hänsynstagande till den föreliggande statsfinansiella situationen. Och jag fann att i detta avseende mycket viktiga ekonomiska begränsningar voro statsfinansiellt nödvändiga och att man inte kunde låta sig frigöras från satsekonomiska hämningar ens när man gick att behandla de önskemål, som de olika militära myndigheterna framlagt.

Jag har i det avseendet handlat efter fullständigt samma tankegångar som herr Borell själv gjorde den gången han tillhörde den senaste högerregeringen och då hans namn stod sida vid sida med dåvarande försvarsministrerna, herr Malmberg, vilken senare då var den ansvarige vid föreläggandet av de militära propositionerna. Om jag leder herr Borells tanke tillbaka till år 1929, finna vi, att den dåvarande försvarsministern, herr Malmberg, förklarade, att myndigheternas krav överstego föregående års anslag med 28 miljoner, och sedan står herr Malmberg jämte herr Borell för följande uttalande: »Det har därför varit nödvändigt att väsentligt beskära dessa äskanden. Ett flertal i och för sig välbefogade anslagskrav har jag därvid funnit mig nödsakad att för närvarande lämna helt å sido.» Man skar också ned de 28 mermiljonerna med icke mindre än 24 miljoner.

Om vi gå till det därpå följande året, 1930, finna vi följande uttalande från försvarsministrernas sida med instämmande även av herr Borell: »Med hänsyn till nödvändigheten av att begränsa statsutgifterna har jag emellertid funnit det vara ofrånkomligt att beträffande myndigheternas anslagsäskanden för materielanskaffningar liksom i fråga om de framställda anslagskraven överhuvud föreslå mycket betydande besparingar.» Man reducerade också myndigheternas äskanden vid detta tillfälle med icke mindre än 16 miljoner kronor.

Jag skulle kunna helt instämma i de synpunkter, som här blivit framförda, och läser man propositionen, återfinner man ungefärligen samma resonemang. Även jag har varit tvungen att skära ner, men jag kan för min del anföra, att det statsfinansiella läget för närvarande är väsentligt sämre än då. Vi ha nu den ekonomiska krisen med de nödvändiga stora anslagen till sociala ändamål. På den Borell-Malmbergska tiden hade vi mera pengar i statskassan och befunno oss inte i samma svåra ekonomiska och sociala läge.

Jag kan sedermera ta mig friheten att svara några ord med anledning av herr Borells upptagande av det inlägg i dagens debatt, som generalstabschefen gjort i en skrivelse till mig, refererad även i tidningarna, för ett par dagar tillbaka. Generalstabschefen har i denna uppmärksammade skrivelse bl. a. erinrat om de trenne från hans sida till mig inlämnade förslag, som delvis inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Det ena förslaget kom den 20 december och rörde den nu föreliggande punkten, nämligen reservstatens uppsättande. Jag kan nämna för herrarna, att när jag erhöll arméförvaltningens petita i augusti månad, hade arméförvaltningen inte framställt något krav på reservstatens uppställande på förslaget. Förslaget från generalstabschefen kom fyra månader senare, alltså vid jultiden, i ett sådant läge, då statsverkspropositionen redan var klar och då man från min och regeringens sida redan fixerat vår ställning till spörsmålet.

Det andra av generalstabschefens nämnda förslag kom den 3 januari. Statsverkspropositionen var då alltså klar och gick vid den tiden i press. Detta förslag gällde särskilda kurser för de arbetslösa f. d. stamanställda. Jag lät emellertid forcera denna fråga på grund av dess sociala beskaffenhet och även med hänsyn till underbefälsfrågan. Som herrarna veta, har denna fråga redan varit före i riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag och även lett fram till samstämmiga beslut i riksdagens båda kamrar.

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

Slutligen ha vi det tredje förslaget från generalstabschefen, vilket om jag inte missminner mig kom den 10 februari, d. v. s. ungefärligen fem eller sex månader efter sedan de militära förslagen skulle varit inlämnade till Kungl. Maj:t för en kommande omprövning vid nu pågående riksdag. Detta förslag gällde reservbefälskurserna och stannade vid en totalsumma på icke mindre än 350,000 kronor. Jag ansåg mig av ekonomiska skäl icke böra gå fram med en dylik särproposition till den nu samlade riksdagen.

Jag ber i detta sammanhang få förklara, att jag inte vill rikta någon som helst anmärkning gentemot den nuvarande generalstabschefen för att dessa förslag inkommit så sent, många månader efter det de militära myndigheternas förslag böra föreligga till regeringens bedömande. Jag riktar ingen sådan anmärkning, emedan han tillträdde sitt ämbete i augusti månad 1933, alltså vid en sådan tidpunkt, då förslagen redan voro färdiga från myndigheternas sida. Jag finner det tämligen naturligt att han vid sin allmänna omprövning av försvarsmaktens tillstånd och behov sedermera kom fram med de önskemål, som han ansåg vara av nöden påkallade. Men jag begagnar på förekommen anledning tillfället — jag har gjort det personligen till de militära myndigheterna, men jag vill göra det även offentligt — att säga ifrån, att man från de militära myndigheternas sida måste vänja sig vid system, vilket också herr Hamrin underströk, vid behandling av frågorna, så att de kunna föreläggas Kungl. Maj:t om möjligt i samlad form och i ett sådant skede, att man från Kungl. Maj:ts och sedermera från riksdagens sida kan behandla frågorna i deras gemensamma och allmänna sammanhang.

Jag kan måhända ta mig friheten att även i största möjliga korthet svara på en till mig ställd interpellation, som å generalstabschefens vägnar kom från herr von Heland, och däri han av mig begärde svaromål beträffande min mening i fråga om den skrivelse, som generalstabschefen under måndagen till mig inlämnade och som från olika håll varit berörd i dagens debatt. Jag tycker det är något djärvt att av mig på stående fot begära ett interpellations-svar två dagar efter det handlingen kommit mig till handa. Jag skall likväl i någon mån svara på interpellationen på stående fot, och jag kan göra det speciellt därför att jag även får tillfälle att beröra synpunkter, som sedermera framställdes från den frisinnade partiledaren herr Hamrins sida.

Beträffande den senaste till mig från generalstabschefen inlämnade skrivelser, som uteslutande rör utbildning av befäl och manskap, kan jag omtala, att vi vid en preliminär beräkning kommit fram till det resultatet, att den totala kostnadssumman för ett kommande år för dessa förslag från generalstabschefens sida i fråga om militärutbildning stannar vid ungefärligen 26 miljoner kronor. Jag kan därjämte tillägga, att det från hans sida gäller icke allenast ett fullföljande av 1925 års beslut utan i väsentliga och viktiga delar en utbyggnad av 1925 års beslut. Det är i realiteten i vad det gäller utbildningen, särskilt av de värnpliktiga, i viss mån fråga om danandet av en ny härordning, som jag fick att ta hand om i det från generalstabschefen föreliggande förslaget. Det är under sådana omständigheter, herr Hamrin, tämligen naturligt, och jag vill säga detta som svar på hans fråga till mig, att jag överväger huruvida och i vad mån försvarskommissionen här skall kunna inkopplas, så att man får en allsidig omprövning av dessa spörsmål, när det gäller de olika detaljernas inramning i det stora gemensamma sammanhanget och vid bedömandet av hur det ena framställda kravet kan rimma med det andra.

Vidare skall jag be att med ett par ord få återkomma till den fråga som här föreligger, nämligen rörande reservstater. Jag erinrar om det sista tillfälle, då denna fråga förelåg till riksdagens bedömande, såvitt jag minns var det år

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

1931 på framställning av en av denna kammares ledamöter, nämligen herr Nylander. Vid det tillfället beslöt riksdagen, på tillstyrkan från ett enhälligt utskott, att ingenting göra i fråga om återbesättandet av reservstaten. Man förklarade i utskottsbetänkandet, vilket som sagt var enhälligt, att man ansåg, att försvarskommissionen borde ägna sin uppmärksamhet åt denna fråga och även komma fram med ett förslag. Därjämte förklarade man från utskottets sida, att frågan var så brännande, i varje fall i fråga om en nära framtid, att man till äventyrs kunde gå till en lösning av detta spörsmål innan försvarskommissionen var färdig med sitt utlåtande om försvarsfrågan i hela dess vidd.

Det föreligger onekligen åtskilliga avsevärda sakliga skäl för att nu gå till ett återbesättande av reservstaten. Det är onekligen så, att tillgången på s. k. övergångsstatare är på upphällningen. Man är nere, jag höll på att säga, i botten, d. v. s. man nalkas den tidpunkt, då man måste ta under allvarligt övervägande hur man skall göra med danandet av en rimlig och sakligt befogad tillgång på reservbefäl. Jag anser emellertid, liksom herr Hamrin, att vi inte behöva ta ställning till den frågan i år. Jag gör det så mycket mer, som jag finner att generalstabschefen i sitt förslag visserligen tänker sig ett återbesättande av reservstaten nu, ena halvan i början av budgetåret och den andra halvan i mitten på detsamma, men det avses icke från generalstabschefens sida att detta reservbefäl under det kommande budgetåret skulle inträda i någon som helst tjänstgöring. Han tänker sig alltså inte någon tjänstgöring under budgetåret 1934/1935, utan att den skulle börja först 1935/1936.

Jag anser att vi under sådana förhållanden kunna ta oss en betänketid, och jag yrkar därför, herr talman, liksom herr Hamrin bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Jag ber att omedelbart till chefen för försvarsdepartementet få uttala min glädje över, att han vid detta tillfälle tog upp mitt påpekande i remissdebatten angående reservstaterna och möjligheterna att genom dessas uppsättande förstärka vår försvarsorganisation. Jag kan också i departementschefens uttalande nyss tolka en positiv inställning från hans sida till detta spörsmål, ehuru han ju i slutet av sitt anförande kom tillbaka till den mera negativa inställning, som också avspeglar sig i den kungl. propositionen.

Jag begärde emellertid inte ordet för att särskilt beröra mina tidigare framställningar och min motion från år 1931. Vad som närmast uppkallade mig i denna debatt var det uttalande, som gjordes av herr Nilsson i Malmö för en stund sedan. Han började sitt anförande med att säga, att om man skulle ta för gott all den kritik, som framföres mot vårt försvarsväsende för närvarande, skulle det inte vara mycket bevänt med rikets försvar. Men, herr Nilsson, det är just så det förhåller sig, och det skulle vara lyckligt om herr Nilsson ville försöka sätta sig in i dessa synpunkter och inte bara slå dövörat till för den kritik, som framställes! Här står herr Nilsson och säger med frejdigt mod, att truppförbandscheferna förklarar att det »inte är någon fara på taket». Jag tror att herr Nilsson får leta ganska länge, om han skall få tag i något sådant uttalande. Eller kanske är det herr Nilssons partichef som förklarar, att det »inte är någon fara på taket»?

Vidare säger herr Nilsson, att här ha vi år 1925 satt upp en övergångsstat, som kostar 10 miljoner, och att det sålunda är ett stort antal människor, som av denna haft sitt levebröd. Jag beklagar verkligen om herr Nilsson inte har någon annan uppfattning angående vårt militära försvarsväsende än att det är ett visst antal människor, som därav skola »ha sitt levebröd». Det är ett

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

betraktelsesätt, som är så ytligt och så undermåligt, att det inte borde förekomma i denna kammare.

Vad emellertid beträffar själva saken, behovet av reservstaternas uppsättande, är den ju redan förut i dag belyst såväl av herr Borell som av herr von Heland. Jag skall för den skull försöka att inte göra några upprepningar och ta fram synpunkter, som redan framkommit, utan endast göra några få tillägg.

Jag vill då först och främst säga, att när det gäller befälstillgången med avseende på krigstillfällen, räcker det ingalunda med att bara kunna täcka det behov, som förefinns vid ett eventuellt krigsutbrott, utan man måste också räkna med, att man redan från början har ett avsevärt överskott av befäl. Det har visat sig i krigshistorien i den mån man kan studera dessa förhållanden, och särskilt under det sista stora världskriget, att det för alla länder förelåg en synnerligen stor brist i fråga om befälstillgången, särskilt därigenom att man utrustade de truppförband, som först mobiliserades och kommo ut i kriget, med det mest rutinerade befälet, i huvudsak på stat varande officerare. Det befanns att man sedan inte hade tillräckliga reserver av befäl att tillgå för sådana nyformationer, som undan för undan behövde uppsättas, och för att fylla de vakanser, som genom avgång uppstodo. Det är sålunda i detta fall inte tillräckligt att bara på papperet kunna göra en viss placering av de befäl, som behövas för olika formationer, utan man måste dessutom räkna med ett väsentligt överskott. Det har visat sig att en bland de svåraste uppgifterna i händelse av krig är att under krigets gång utbilda tillräckligt antal officerare, särskilt sådana som kunna få någon truppvana, innan de skola gå ut i de allvarliga lägena. Detta måste man först och främst ta i betraktande.

Och jag tager även fasta på herr försvarsministerns vittnesmål här, då han betygade, att övergångsstaterna från 1925 ha gått ned ända till botten. Ja, det är väl faktiskt så, att dessa övergångsstater ha gått ned mycket fortare än man från början hade anledning förutsätta, vad detta nu kan ha berott på. Man kan ju tänka sig olika orsaker. Jag tror, att en orsak legat däri, att då på en gång ett så stort antal, eller flera tusen officerare och underofficerare skulle vid genomförandet av 1925 års härordning överföras på övergångsstat, fick man i stor utsträckning vid tvångsöverföringen till grund för sitt bedömande lägga de rent kroppsliga prestationerna, den fysiska beskaffenheten hos de officerare och underofficerare, som skulle komma i fråga. Om några symptom på klenhet eller kroppslig svaghet förelågo, togs detta till intäkt för att vederbörande borde bli överförd på övergångsstat. Därigenom har det i en hel del fall kommit att bli så, att övergångsstaten kommit att bestå av sådana officerare och underofficerare, som kanske inte för närvarande äro fullt fält-dugliga, och därför är det så mycket mera nödvändigt att i god tid tänka på reservstatens återuppsättande. Jag vill särskilt framhålla den omständigheten, att en reservstat kan man ju inte skapa på en gång. Den behöver en ganska lång uppsättningsstid, och det är därför lyckligt, om man kan fortast möjligt börja med att uppsätta denna reservstat. Jag hoppas, att riksdagen, vad än utfallet må bli av den sittande försvarskommissionens arbete, inte må en gång till företaga en sådan synnerligen olycklig manöver som den att besluta en ny övergångsstat — det må nu drabba det ena eller andra truppslaget — utan att man må välja andra vägar med lämpligt avvägda övergångsperioder, så att man inte nödgas på en gång sätta ur tjänst ett så stort antal officerare och underofficerare. Tvärtom hoppas jag, att resultatet av försvarskommissionens arbete skall gå i annan riktning, så att det kommer att medföra en väsentlig ökning av dessa kadrar.

Jag kan emellertid inte sluta detta mitt anförande utan att säga några ord

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

även till herr Hamrin. Herr Hamrin ville här i stort sett påstå, att det i nuvarande tid är högern, som med särskild kraft vill slå vakt om 1925 års härordning, och han påminde om, att högern vid dess antagande kraftigt motarbetade samma härordning. Ja, det är naturligtvis alldeles riktigt, det gjorde högern, och jag har inte hört, att det från högerhåll vid något tillfälle sagts, att högern vore nöjd med 1925 års härordning. Tvärtom är det så, att 1925 års härordning från högerhåll betraktas som ett minimum, som här genomdrevs av de socialdemokratiska och frisinnade partierna, och det enkla krav, som högern för närvarande uppställer, är, att dessa partier skola fullfölja sitt eget beslut, skola stå för vad de en gång beslutat angående Sveriges försvar och inte nu — därför att en försvarskommission blivit tillsatt — skola smita undan, så att säga, och helt lättvindigt skylla på, att vi ha en försvarskommission, som det åligger att utreda, hur försvaret skall bli. Och under tiden underlåter man helt enkelt att genomföra den försvarsorganisation, som 1925 års beslut innebar!

Herr Hamrin talade här om hur farligt det skulle vara, om i en fabrik man satte in för stora kuggghjul i maskinerna. Men, herr Hamrin, det kanske kan vara så, att i fabriken äro vissa kuggghjul för små, och då kanske det är mycket nyttigt att sätta in större. Eller det kanhända är så, att några kuggar äro förslitna eller mer eller mindre avslagna, och att det för den skull kan vara alldeles riktigt att skaffa nya kuggghjul i den där fabriken. För övrigt brukar det väl vara så, att en förständig industriledare ser till, att han har tillräckligt antal kuggghjul — *i reserv!* Jag tror, att herr Hamrin skulle vid närmare studium av det exempel, han framförde, komma till helt annat resultat än det, han för några ögonblick sedan kom till.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herrar Bergqvist med flera afgivna reservationen.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! När 1925 års härordning genomdrevs, uttalades från denna härordnings tillskyndare och anhängare, att om en sådan härordning bleve antagen, och försvaret sålunda ordnades i överensstämmelse med demokratiens önskemål och på, vad man kallade, demokratisk grund, skulle försvaret sedermera komma att bli föremål för demokratiens ömma omvårdnad. De helt säkert uppriktiga känslor, som förestavade detta uttalande, ha måhända under tidernas lopp förbleknat — det vet jag inte — men i alla händelser, om de fortlevat med oförminskad styrka, ha de blivit ganska omsorgsfullt dolda. Här har talats om, att det är viktigare med kvalitet än med kvantitet, och jag vill då säga, att man förbättrar inte en försvarsordnings kvalitet genom att minska eller helt och hållet avskaffa övningarna för det manskap, som skall ingå i härordningen. Även anhängarna och tillskyndarna av 1925 års härordning ansågo säkerligen icke, att den var för stort tilltagen. Från motståndarnas sida däremot ansågs det, att den var för liten, men att, om den inte kunde undgås — och den kunde ju inte undgås — så var den ändå bättre än ingenting, och man kunde betrakta den, såsom nyss uttalades, som ett minimum. Det är väl därför helt naturligt, att de dåvarande motståndarna nu söka värna om bibehållandet av detta minimum. Med minimum menar jag nu inte i detta sammanhang, att varje detalj skall bibehållas, utan jag menar, att den sammanlagda effektiviteten och kraften av försvarsordningen skall bibehållas minst vid det mått, som då avsågs. Jag tror inte, att man behöver den nuvarande utrikesministerns auktoritet för att tro, att åtskilliga utrikespolitiska illusioner, som voro rådande 1925 och då medverkade till detta beslut, sedan ha brustit. Jag tror inte, att man behöver samma auktoritet för att förstå, att den nuvarande situationen är full av be-

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

kymmer och faror i utrikespolitiskt avseende, minst lika stora som de, som rådde 1925, och kravet på ett sådant minimum av försvarskraft har det alltså ingalunda funnits någon anledning att förminska sedan 1925.

Emot de motionsvis framställda förslagen har anmärkts, att det inte går an att komma med sådana där planlösa lappningar. Det är ju, för så vitt dessa förslag hålla sig inom 1925 års ram, ett ganska dåligt betyg, som man ger åt 1925 års försvarsordning, då det säges, att ett utförande av denna försvarsordning innebär en planlöshet. Och det kan väl inte gärna anses för ett skäl emot de motionsvis framställda yrkandena, att de överensstämmer med uttalanden från sakkunnigt håll. Fastmera kan man vara övertygad om, att ifall de hade saknat ett sådant stöd, skulle man inte ha underlåtit att anmärka, att det här var amatörfunderingar, som inte hade någon saklig grund och inte vilade på någon sakkunskap.

Under åhörande av herr Hamrins yttrande gjorde jag samma reflexion, som herr Nylander här sedan givit uttryck åt, och jag skulle vilja ge den ett än starkare uttryck. Jag skulle vilja säga: om det inte går för sig att lägga in en ny större maskindel utan att därav uppstå olägenheter, så går det inte heller för sig att taga bort en maskindel utan att maskineriets verksamhet därav blir lidande.

Här har mycket åberopats både i dag och annars, att man inte kan göra någonting därför att man står inför en stor reform av försvarsväsendet. Nog är det väl så på alla områden, att om man väntar och förbereder och hoppas en reform av en viss institution, låter man inte i avvaktan därpå den förutvarande organisationen förlora sin erforderliga bärkraft. Vart skulle det leda, om t. ex. tillsättandet av en stor undervisningskommitté skulle föra till, att det dittillsvarande undervisningsväsendet finge förfalla, så att lärarplatser inte tillsattes, skolundervisningen inställdes och så vidare! Här är helt säkert även under den tid, som en eventuellt antagen reform behöver för att komma i verksamhet — vilken tid säkerligen kan komma att bli ganska lång — och kanske ännu mer under den, jag kan våga säga, oväntat långa tid, som synes komma att förflyta tills en ny organisation blir beslutad, nödvändigt att bibehålla det förutvarande och inte göra ett tomrum, vilket man sedan skall söka fylla. För att tillämpa det sagda på den nu föreliggande punkten, så gäller det ju först och främst endast att utföra vad som beslöts 1925. Till på köpet gäller det här på sätt herr statsrådet nyss vitsordade strängt taget endast att ersätta avgången reservbefäl, det vill säga reservbefäl, som faktiskt utgöres av befäl på övergångsstat. Det är ungefärligen samma förhållande som om man i avvaktan på en reform ville undvika att, inte blott definitivt utan inte ens på förordnande, sörja för platsernas upprätthållande. Den omständigheten, som herr statsrådet, efter att ha vitsordat, såvitt jag förstår, behövet av en reservstat, anförde för att inte göra något i år, kan jag för min del inte finna tillfyllestgörande. Att generalstabschefen inskränkt sig till att tänka på, att de blivande reservstatsofficerarna skola få tjänstgöring i fredstid först efter den 1 juli nästa år, kan inte i mina ögon vara ett skäl för att underlåta att tillsätta dessa platser, som kunna komma att behövas, om förhållandena i ett eller annat avseende bli onormala och inte så i alla avseenden fredliga som förutsattes för att detta inkallande till tjänstgöring först skall ske framåt hösten 1935.

I den nu föreliggande punkten, herr talman, yrkar jag därför bifall till reservationen.

Herr von Heland: Herr talman! Om jag uppfattade riktigt, voro ju herrar Johan Nilsson och Borell ense om, att man tills vidare bör hålla på att lappa

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

på 1925 års härordning, fastän dessa herrar naturligtvis med deras olika utgångslägen äro mycket oense om, hur många lappar man bör sätta dit och var lapparna skola placeras. Jag undrar, om det är ett ändamålsenligt sätt att under politisk träta hålla på med dylikt oekonomiskt lappande. Även herr försvarsministern tycktes åtminstone tills vidare vara av den uppfattningen, att man i år bör hålla sig till nutiden och alltså inte beträffande vår försvarsorganisation bör se framåt. Å andra sidan var herr Johan Nilsson tydligen på det klara med, att när det kommer att bli en ny försvarsorganisation, skulle den bli väsentligt olika mot den nuvarande, varemot herr Borell — alltså tjänstgörande ordföranden i försvarskommissionen — beklagligt nog, vill jag säga, ansåg, att det ännu icke fanns någon, som kunde bestämma avvägningen mellan försvarsgrenarna. Detta bör visa, att min ståndpunkt i den här frågan är befogad, ty genom det planlösa famlandet befinner man sig i ett osäkerhetstillstånd, när man skall taga ställning till frågan om effektiviteten av gjorda förslag beträffande försvaret. Jag tror vidare inte, att herr Hamrin är den, som bäst här i kammaren vet, hur militärernas ställningstagande till försvarspdblemet är. Men mitt förra anförande gick ut på att visa det bristfälliga i att lappa på en försvarsorganisation, som inte kan anses ändamålsenlig. Herr Hamrin var tydligen trots repliken till mig av min åsikt, att det måste undersökas, om vi inte kunna få system i våra försvarsanslag, och det var med tillfredsställelse jag hörde, hur även herr försvarsministern ansåg, att det var lämpligt att taga under omprövning detta spörsmål. Jag vill då ge uttryck åt den förhoppningen, att denna omprövning bör lämna ett resultat, tills vi skola taga upp denna fråga vid nästa riksdag. Herr statsrådet redogjorde för sin ståndpunkt till reservstatsfrågan men detta endast ur försvarssynpunkt. Emellertid har genom uraktlåtenheten att tillsätta reservstatsbeställningar våra officerare och underofficerare fått synnerligen dåliga befordringsmöjligheter. Det vore intressant att höra herr statsrådets ståndpunkt även till den detaljen, som jag anser vara minst lika viktig som den andra.

Herr Wohlin: Herr talman! Måhända har någon större debatt i vår försvarsfråga icke sin plats vid förevarande tillfälle. Å andra sidan infaller denna diskussion på en tidpunkt, då världsläget och de utrikespolitiska förhållandena göra en sådan debatt mer än vanligt betydelsefull även här i landet. Jag anser ju såsom motståndare till 1925 års härordning, att det på sin tid var föga försvarligt att företaga den nedskrivning av våra försvarsanstalter, som då ägde rum, men i så måtto var den möjligen i viss mån förklarlig, som man då levde i världskrigets slagskugga och på många håll i Europa hyste mer eller mindre välgrundade förhoppningar om att utvecklingen skulle gå i riktning mot ökat avståndstagande från krigiska anstalter och mot en utjämning i fredlig riktning av förhållandena nationerna emellan. Vad har emellertid icke hänt sedan den tiden! Är det överhuvud taget möjligt att föra en försvarsdiskussion i år och i dag med samma utgångspunkt som man gjorde ens under de år — 1929 och 1930 — som herr statsrådet erinrade om på tal om den dåvarande regeringens och dess försvarsministers uttalanden? Vi ha ju sett, hur den förberedande nedrustningskonferensens arbete samt arbetet vid den år 1932 sammanträdande allmänna nedrustningskonferensen praktiskt taget i denna stund lidit skeppsbrott. Man kan säga, att vi nu icke längre stå inför problemet om en allmän internationell nedrustning i världen utan inför problemet om reglering av en internationell upprustning. Utrikesministerns allvarliga maningsord helt nyligen få anses innebära ett konstaterande icke endast av att strävandena för

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

en nedrustning kommit i ett föga löftesingivande läge, utan även därav att den faktiska utvecklingen under de senare åren visat våldsamt ökade rustningar till sjöss, i luften och även till lands i en hel rad stora ledande nationer såväl inom som utom vår världsdal. Att man under sådana förhållanden finner en ständigt stegrad oro inför bristerna i vårt lands försvarsanstalter utbreda sig inom vidsträckta kretsar av vårt folk är helt naturligt, och denna oro har — i motsats till vad man mången gång hör göras gällande — mycket djupa rötter långt ned i folkets bredaste bottenlager, som herr statsrådet, åtminstone i en stor omfattning, har lyckan att representera. Det finns så litet av sådana »försvarsorgier» i mindre god bemärkelse, som det hette under tiden före världskriget, i de försvarsmöten, som nu hållas i landet. Det finns så mycket allvarliga och verkligt sakliga bekymmer över det läge, vari vårt lands försvar råkat, hos dessa stora folkgrupper, som alltmera finna, att de svenska statsmyndigheterna — trots de aktningvärdas ansträngningar som kunna konstateras för att göra åtskilligt för försvarets vidmakthållande — likväl icke hålla takten med vad den utrikespolitiska utvecklingen kräver av oss.

Jag tillhör dem, som i likhet med herr Hamrin med glädje sett det ökade intresse, som arbetarpartiet under senare tider visat för våra försvarsanstalter, och herr statsrådet har också på viktiga punkter visat ett dylikt ökat intresse, som endast kan noteras med största tillfredsställelse. Jag tänker i detta sammanhang icke minst på vårt flygvapen. Det är dock icke möjligt att här handla efter de regler, som man nödtorftigtvis kunde tänka sig tillämpade på 1920-talet, utan här måste man — vare sig man anser den försvarsordning, som beslöts år 1925 vara för svag eller tillräckligt stark — ovillkorligen se till att fylla de brister, som under årens lopp otvivelaktigt uppstått hos densamma. Detta måste ske genom förnuftigt avvägda anslagsökningar, framför allt för materiel men även i enstaka fall jämväl beträffande sådana punkter, som den vilken nu är föremål för överläggning. Den omständigheten, att försvarskommissionen har i uppdrag att uppgöra förslag till en ny försvarsordning, får icke tagas till intäkt för en alltför stor passivitet, då det gäller att avhjälpa de väsentligaste brister, som för närvarande råda inom vår försvarsorganisation. Ty — som flera ärade talare med rätta understrukit — den utrikespolitiska utvecklingen är ju sådan, att vi kunna riskera att bli distanserade och bli sittande i utredningsmaskineriet, medan händelserna gå oss över huvudet. Försvarskommissionens arbete bör icke heller rent sakligt sett hindra att vi på de punkter, där materielen brister, och på en punkt som den nu närmast föreliggande under tiden vidtagna erforderliga åtgärder. Jag menar alltså för min del, att de förslag som här föreliggande från ett stort partis sida om förbättringar i vår försvarsorganisation äro med hänsyn till världsläget ytterligt starkt motiverade, naturligtvis mer eller mindre allt efter de olika punkternas natur, men exempelvis vad den föreliggande punkten beträffar synnerligen väl förtjänta av bifall.

Jag skulle till sist vilja tillfoga den allmänna reflexionen, att om man icke med tillräcklig vaksamhet och kraft botar de brister, som utan tvivel råda inom vår försvarsorganisation, och icke följer med de strömningar inom landet, som allt starkare kräva sådana bristers avhjälpan, så äventyrar man nog i viss mån hela det folkliga styrelsesätt, som i alla fall är och djupast måste vara grundat på en känsla av trygghet för vårt lands öde under allvarsdigra situationer. Den tid, i vilken vi nu leva, är — som vi alla veta — en prövotid för de folkliga styrelsesätten, vilka, om de på så viktiga och avgörande punkter som frågan om ländernas yttre och inre säkerhet icke fylla

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

de mått tiden kräver, kunna komma att rubbas i sin ställning av andra mindre önskvärda rörelser som gå över världen. Det bör därför vara en demokratiens i god bemärkelse särskilda uppgift att icke försumma vad läget fordrar i fråga om förbättring av våra försvarsanstalter. Jag tror vi måste ägna de punkter, som nu närmast äro föremål för överläggning, något mera allvarlig uppmärksamhet och något större känsla för varje punkts betydelse än som kom till synes i den väl summariska behandling och de mera allmänna reflexioner, som anknötos därtill av en ärad talare på Jönköpingsbanken.

I den nu föreliggande punkten, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Endast ett par ord till.

Då jag i mitt förra anförande yttrade, att kritiken ibland riktades mot vissa grenar inom försvaret utan att man egentligen hade någon kännedom om vad man kritiserade, så påpekade jag samtidigt, att det stundom hände, att den ene eller andre chefen måste dementera sådana uttalanden. Detta bestred herr Nylander och sade att jag inte skulle kunna finna någon som gjort ett sådant uttalande, med andra ord att det inte var så farligt med kritikens ovederhäftighet. Jag kan i det fallet bara hänvisa till, att general Virgin härförleden måste skriva i pressen och dementera en kritik, som var överdriven och oberättigad. Vidare anmärkte herr Nylander på att jag hade nämnt något om levebröd i samband med övergångsstaten. Det är alldeles riktigt, att jag använde uttrycket, men det var inte alls i någon dålig mening. Jag har tvärtom själv varit med och gjort denna övergångsstat, och jag tyckte då att den var mycket bra. Men när man nu har sett vilka medel den kräver, så finner jag det riktigt att iaktta en viss försiktighet på en punkt som den förevarande. Det är många som ha starka intressen för densamma, inte endast reservisterna själva, men jag tycker att hittills inte något nämnvärt försummats genom att man uraktlätit att realisera vad 1925 års beslut innebar.

Så sade herr Nylander med instämmande av herr Hammarskjöld, att vi böra kunna stå för vad som beslöts 1925. Jag erkänner villigt och gärna, att någon punkt inte har blivit realiserad, inte helt åtminstone utan blott delvis, men å andra sidan finns det en hel del områden, där vi väsentligt överskridit 1925 års ram och alltså gjort förbättringar. Jag tycker att om man prövar behövligheten i ena fallet, så har man också rätt att göra det i det andra. Under alla åren efter 1925 ha vi legat en tio, femton, tjugu miljoner över 1925 års kostnadsram, och man kan alltså inte rikta alltför starka förebråelser mot oss. Då jag talade om, att man med detta myckna planlösa motionerande icke kunde åstadkomma någon effektivitet utan snarare bringa oreda i försvarsorganisationen, så replikerade herr Hammarskjöld — som det kunde förefalla med ett visst fog — att det väl inte är planlöst, om man yrkar på att få vad 1925 års beslut innebär. Jag anser mig ha bemött detta med vad jag nyss sade. Man har prövat sig fram, så att man i vissa fall är över och i andra fall under, och anser man sig ha rätt att gå över på en punkt, så kan man ha samma rätt att gå under på en annan, där man så finner lämpligt. Jag tror inte heller att demokratien har anledning att känna några samvetsförebråelser över att ha följt en sådan taktik. Jag tycker inte, att man med rätta kan förebrå den därför. Ty ger man i det ena fallet, så kan man ha rätt att minska i det andra, det tycker jag är en klok ordning.

Jag ber, herr talman, att med detta få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Lindström: Herr talman! Jag har frapperats av, att man i allmänhet i svenska försvarsdebatter rör sig på en mycket smal bas. Man talar

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

om organisationsfrågor, om tekniska frågor, eller gör det hela till anslagsfrågor. Men man glömmer oftast den förbindelse, som en så viktig fråga som försvarsfrågan måste ha med stämningarna inom folket, med hela den sociala bakgrund som man här måste räkna med. Jag fick ett alldeles särskilt starkt intryck av detta, då jag lyssnade till herr Hammarskjölds anförande. Han talade om de utfästelser, som demokratin i Sverige gjorde, då 1925 års försvarsordning beslöts, och han förmenade att demokratin hade lyckats att följa viljan att verkligen göra en insats för vårt försvarsväsen, i varje fall en insats, som stod i rimligt förhållande till behovet. Är detta nu alldeles riktigt? Jag tror att den svenska demokratin i det stycket på en viktig och avgörande punkt skiljer sig från mycket av vad vi äro vana att se i andra länder. Framför allt tänker jag då på det största demokratiska partiet i vårt land, det svenska arbetarpartiet. Under det en rad socialdemokratiska partier i andra länder konsekvent yrka på och votera för avslag på hela försvarsbudgeten, ha vi ju i många år bedrivit en positiv försvarspolitik, och vi ha, som herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet nyss påpekade, under det löpande budgetåret givit vårt bifall till en försvarsordning, som kostar omkring 125 miljoner kronor. Om man har, herr talman, dessa fakta för ögonen, så tror jag inte att man behöver känna sig så djupt sårad av de anmärkningar om försvarsovillighet, som så ofta riktas mot det svenska arbetarpartiet.

Jag skulle vilja be de herrar, som ha lätt för att göra sådana anmärkningar, att tänka på att det är ganska ömtåliga ting, som vi här röra oss med. Vi ha inte bara att taga hänsyn till stämningarna ute i landet vid denna tidpunkt. Vi måste också räkna med de traditioner i försvarsfrågan, som finnas inom breda svenska folklager. Det är traditioner som inte bara ha uppammats av den svenska socialdemokratien under dess oppositionstider utan som kanske framför allt rota sig i det gamla lantmannapartiets ivriga motstånd mot ökade militärbördor, en politik som har skapat en tradition, särskilt på den svenska landsbygden, som har levat kvar i den nya tidens radikala partier. Det gäller nu att omforma denna tradition och göra den till något annat, om man skall lyckas att inom hela folket få en bas för en i verklig mening positiv försvarspolitik. När man har denna bakgrund att taga hänsyn till, denna tradition att brottas med, så bör man enligt mitt förmenande vara ganska försiktig, så att man inte i sin försvarspolitik gör handlingar och uttalanden, som hjälpa till att driva oss tillbaka till de gamla utgångspunkterna. Vi böra i stället hålla oss på en grundval, som gör det möjligt för oss att vårda och uppamma de nya stämningar och känslor inom folkets breda lager, som den ärade talaren på Kalmarbanken nyss var inne på och som han för sin del värdesatte.

Det har under trycket av händelserna ute i världen kommit till nya moment i försvarsdiskussionen på det håll, som jag representerar, inte bara i vårt land utan i en hel rad andra länder, där socialdemokratien tidigare intagit en negativ ståndpunkt. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på detta såsom ett viktigt faktum och som en gynnsam utgångspunkt för försvarsfrågans behandling i dess nya läge även i vårt land. Jag är som herr Wohlin övertygad om, att det är viktigt för det folkliga styrelsesätt, som vi ha här i landet, att vi lyckas bygga upp och vidmakthålla en positiv försvarsvilja. Jag tror att det skulle bli ödesdigert för demokratin, om den drev en politik som satte den i motsatsställning till försvarsväsendet och försvarstanken. För min del har jag aldrig tvekat att deklarerat, att den svenska demokratin har de allra största förpliktelser att sörja för landets försvar. Jag har tyckt mig finna att denna uppfattning har vunnit en ökad anslutning under den sista tiden, men jag skulle inte vilja taga på mitt ansvar att medverka till en försvarspolitik så att denna stämning spolierades, och det

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)
är just därför, som jag vill mana till försiktighet och omsikt, när det gäller dessa ting.

Jag vill för min del deklarerera, att jag liksom herr Hamrin på alla punkter — utom en, till vilken vi snart återkomma — ansluter mig till de förslag som gjorts av Kungl. Maj:t rörande fjärde huvudtiteln. Det är klart, att det för oss som inte äro speciellt sakkunniga i försvarsfrågan är utomordentligt svårt att taga ställning till yrkanden som göras i praktiska detaljer. Man får förlåta oss, om vi, åtminstone när det gäller de väsentliga frågorna, måste avvakta de resultat som försvarskommisionen kommer till. Det är orimligt att begära att vi — jag tänker fortfarande på de väsentliga punkterna — skola vara färdiga innan dess, och därför måste man enligt min övertygelse finna sig i, att vi, innan försvarskommisionen är färdig med sitt resultat, röra oss på ungefär samma grund som förut under några år.

Herr talman, jag har med dessa ord velat deklarerera min allmänna principiella ståndpunkt. I den nu föredragna punkten har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Örne*.

Herr **Borell**: Med anledning av herr Johan Nilssons senaste yttrande beträffande överskridandet av kostnadsramen för 1925 års organisation, vilket skulle ha inneburit att försvarsanstalterna i väsentliga delar utbyggts och förbättrats, om jag förstod honom rätt, ber jag att få erinra om, att anledningen till detta överskridande, åtminstone i det väsentliga, är de kostnadsberäkningar som uppgjordes för denna omorganisation, i väsentliga delar voro missvisande och felaktiga.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Om beräkningarna ha varit oriktiga i de punkter, där överskridanden skett, kan man väl anta, att de också varit oriktiga i andra punkter, vadan man skulle vara berättigad att i vissa fall gå under 1925 års kostnadsram.

Herr **Borell**: Jag ber endast att få genmäla gentemot herr Nilsson, att några felräkningar i sistnämnda avseende hittills inte ha konstaterats.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Borell** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Anslag till arméns reservstater. (Forts.)

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Borell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 49.

Punkterna 9—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 15.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser, nu 319,300 kronor, med 265,700 kronor till 585,000 kronor. *Anslag till undervisnings- och gymnastikmateriel m. m.*

I förenämnda av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner (I: 110 och II: 221) hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte besluta att öka undervisningsanslaget, utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, med ytterligare 195,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge undervisningsanslaget, öka ordinarie reservationsanslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser, nu 319,300 kronor, med 265,700 kronor till 585,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge ordinarie reservationsanslaget till undervisnings- och gymnastikmateriel samt undervisningsanstalter och utbildningskurser, öka detta anslag, nu 319,300 kronor, med 460,700 kronor till 780,000 kronor.

Herr **Borell**: Även i denna punkt tillåter jag mig yrka bifall till den vid punkten fogade, av herr *Bergqvist* m. fl. avgivna reservationen. Denna reser-

Anslag till undervisnings- och gymnastikmateriel m. m. (Forts.)
 vation innebär, att anslaget till särskilda skolor och utbildningskurser samt oföretsdedda behov skulle ökas med 195,000 kronor utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 235,000 kronor. Hela anslagsposten, som av Kungl. Maj:t föreslagits till 585,000 kronor, skulle således fastställas till 780,000 kronor. Motivet för motionärernas framställning i denna punkt sammanfaller med de motiv, som jag har givit uttryck åt vid den föregående punkten, således behovet av att vi för vår militära organisation äga inte blott ett tillräckligt utan även ett kvalitativt väl utbildat befäl.

Tag tillåter mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Efter den redogörelse som den föregående ärade talaren lämnade för punkten ber jag att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 16—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till det frivilliga skytteväsendet.

Punkten 19.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under första halvåret 1934 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma tid vore bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

I två likalydande motioner, väckta den ena av herr *E. B. Andersson* m. fl. inom första kammaren (nr 30) och den andra av herr *Nilsson* i Hörby m. fl. inom andra kammaren (nr 60), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1934/1935 under fjärde huvudtiteln anvisa ett anslag av 95,625 kronor.

Vidare hade i två likalydande motioner, den ena väckt inom första kammaren av herr *J. B. Johansson* m. fl. (nr 78) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindman* m. fl. (nr 224), hemställts, att riksdagen ville besluta att för det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1934/1935 anvisa ett anslag under fjärde huvudtiteln av 280,875 kronor samt att Kungl. Maj:t måtte medgivas rätt att utav reserverade medel å skytteanslaget under budgetåret 1934/1935 disponera medel för utbetalande av dyrtidstillägg åt sekreteraren och övriga biträden å skytteförbundens överstyrelses expedition enligt de grunder, som komme att för sagda budgetår fastställas för dyrtidstillägg till andra befattningshavare i statens tjänst.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till herr *Elof Anderssons* m. fl. och herr *Nilssons* i Hörby m. fl. omförmälda motioner (I: 30 och II: 60) och med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. förevarande motioner (I: 78 och

Anslag till det frivilliga skytteväsendet. (Forts.)

II: 224), i vad de sistnämnda avsåge beviljande av högre anslag, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 95,625 kronor.

b) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under första halvåret 1934 samt under budgetåret 1934/1935 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma tid vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Reservationer hade avgivits

1:o) av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Sandén, Anderson* i Råstock, *Törnkvist* i Karlskrona, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör, *Ward* och *Högström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå såväl de av herr E. B. Andersson m. fl. och herr Nilsson i Hörby m. fl. som de av herr J. B. Johansson m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motioner I: 30 och II: 60 samt I: 78 och II: 224;

b) i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under första halvåret 1934 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma tid vore bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst;

2:o) av herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte

a) med bifall till herr J. B. Johanssons m. fl. och herr Lindmans m. fl. förevarande motioner I: 78 och II: 224 och i anledning av de av herr E. B. Andersson m. fl. och herr Nilsson i Hörby m. fl. väckta motionerna I: 30 och II: 60, till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 280,875 kronor;

b) medgiva, att — — — i statens tjänst.

Herr **Borell**: Herr talman, mina herrar! Jag tillåter mig att till en början erinra om, att riksdagen tidigare årligen beviljat vida större anslag än vad nu är fråga om till understöd åt det frivilliga skytteväsendet. I flera år var det anslag, som av Kungl. Maj:t äskades och av riksdagen beviljades, 470,000 kronor. Emellertid påverkades denna fråga av de försämrade finansiella förhållandena, och 1932 års riksdag beviljade ej högre anslag än 280,875 kronor. Till 1933 års riksdag föreslogs icke något anslag av Kungl. Maj:t. På grund av motioner beviljades emellertid anslag, dock med så ringa belopp som 82,900 kronor. Icke heller i budgeten för i år har något anslag upptagits av Kungl. Maj:t. I en inom denna kammare av herr J. B. Johansson m. fl. väckt motion har emellertid yrkats, att riksdagen måtte bevilja samma anslag som 1932, nämligen 280,875 kronor.

Jag skall nu ej giva mig in på några utförliga utläggningar av det frivilliga skytteväsendets betydelse för vårt försvar. Den frågan är ju så många gånger i denna kammare belyst och debatterad, att skälen och motskälen för samt-

Anslag till det frivilliga skytteväsendet. (Forts.)

liga kammarens ledamöter äro väl kända. Och var och en har väl i detta hänseende intagit en ganska befäst ställning, som förmodligen icke går att rubba. En invändning mot beviljande av anslag till skytteväsendet, som jag vet har framkommit under den tidigare diskussionen, och som väl framkommer också i dag, ber jag dock att redan nu få bemöta. Det har sagts, att med hänsyn till teknikens nyheter på det militära området och krigföringens ändrade natur den enskildes skjutskicklighet icke skulle vara av samma betydelse som tidigare, och att således det frivilliga skytteväsendets betydelse i försvarshänseende skulle vara förminskad. I det hänseendet ber jag att få hänvisa till den utredning och de uttalanden av militära sakkunniga, som finnas fogade vid den av mig nyss omförmälda motionen. Från samtliga de sakkunniga — och att dessa personer verkligen äro sakkunniga på området lär näppeligen kunna bestridas — har med styrka hävdats, att den sats, som jag nyss talade om, nämligen att det frivilliga skytteväsendet numera skulle sakna betydelse för försvaret, icke är befogad. Tvärtom kan man säga, att den enskildes skjutskicklighet är om möjligt ännu mera av behovet påkallad än tidigare. Det gäller för den enskilde mannen, den enskilde skytten, att vida mer än förr handla på eget initiativ och eget ansvar. Den utbildning, som gives på skjutbanorna under den frivilliga skytterörelsens egid, är givetvis ägnad att giva den enskilde blivande fosterlandsförsvararen en utbildning, som gör honom mera kompetent att fylla sin plats i kriget. Det torde således kunna bestämas påstås, att i detta avseende det frivilliga skytteväsendet nu och för framtiden, såvitt man nu kan överskåda, har lika viktiga funktioner att fylla som tidigare. Men det begränsade anslag, som kommit skytteväsendet till del i form av statliga understöd under de senare åren, har måst användas huvudsakligen till uppehållande av den centrala organisationen. Man har inte haft råd att ute på arbetsfältet understödja skyttarna med ammunition, man har inte haft råd eller möjlighet att med dessa begränsade anslag underhålla skjutbanorna. Det har också visat sig, att åtskilliga skytteföreningar i bygderna ha måst upplösas. De ha inte kunnat bedriva sin verksamhet, och någon nyrekrytering kan inte komma i fråga. Det har också visat sig, att för underhållet av skjutbanor enskilda intresserade måst ikläda sig ekonomiska uppoffringar, och ute från arbetsfältet är, efter vad det berättas från den centrala organisationen, ropet på hjälp och understöd för att kunna hålla rörelsen uppe alltjämt i växande.

I en annan motion har föreslagits ett mindre belopp, ungefär 95,000 kronor, motiverat med att man bör lämna understöd, för skjutbanornas underhåll. Dessa äro ju till stor del tillkomna med hjälp av statliga anslag. Naturligtvis är varje bidrag välkommet, men ett så litet belopp är dock för ringa redan för det därmed avsedda ändamålet. Jag har erhållit en uppställning från centralstyrelsen, som visar, att de behov, som i detta avseende oundgängligen måste fyllas under den närmaste tiden, väsentligen överskrida nämnda belopp, och även om detta mindre belopp skulle beviljas, har man således ingenting till understöd åt skyttarna för anskaffande av ammunition. Kan således icke ett rikligare understöd från statens sida påräknas så löper man fara, att organisationen minskas i betydelse och så småningom ej längre kan i någon väsentlig mån fylla den viktiga uppgift, som jag för min del anser, att den har i försvarets tjänst.

Jag tillåter mig yrka bifall till det anslag, som omförmäles i den av herr J. B. Johansson m. fl. avgivna reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Jag skall inte låta locka mig av den föregående talaren att taga upp en saklig längre debatt om skytte-

Anslag till det frivilliga skytteväsendet. (Forts.)

rörelsens uppgift. Men jag kan dock icke uraktlåta att säga något. Om riksdagen tänker sig en enighet kring den uppfattningen, att man skall avskära från försvaret allt odugligt, allt vad som inte gagnar, och lägga medlen över till mera effektiva och bättre försvarsmedel, så är skytterörelsen en uppgift, som först och främst blir överflödig. Det är klart, att den ärade föregående talaren kan åberopa åtskilliga sympatiuttalanden för skytterörelsen. Vem som helst kan ju sympatisera med den frivilliga skytterörelsen och det försvarsintresse, som den visar, men om den har någon betydelse i försvarets organisation blir en annan sak, och det är ur den synpunkten jag alltid har sett skytterörelsen. Vill man sedan såsom en nöjesrörelse, en idrottsrörelse — i så fall var så god! Man skall ju ha någonting att offra tid på ibland, men någon nytta för försvaret har den inte, och om man gör en sådan där radikal ändring, som jag nyss antydde, så är det klart, att skytterörelsen i första hand kommer att påverkas. Jag har tidigare upprepat en hel del skäl. Jag skall inte falla för frestelsen att komma med något mera, men det förefaller mig som om de, som äro anhängare av skytterörelsen, inte längre borde betrakta detta såsom en vanesak och rösta på densamma ur den synpunkten. Jag vet, att var och en kanske är pressad i sin hemtrakt: »Har du lagt bort dina sympatier för skytterörelsen?» Kanske man får en påminnelse i den riktningen, men gör då en omläggning. Låt rörelsen bli en idrottsrörelse, bli en rörelse, som liksom andra betalar sitt nöje själv, och låt den ej längre heta försvarsrörelse, ty det är den inte lämplig till efter hela den utveckling av kemiska och tekniska hjälpmedel, som numera stå försvaret till buds. Jag yrkar bifall till den vid betänkandet fogade reservation, som börjar med namnet herr Lindblad.

I detta anförande instämde herr *Lindhagen*.

Herr Hamrin: Jag skall följa den senaste talarens exempel och inte fördjupa mig i denna fråga. Den är så utdebatterad, att det finnes nog intet värdefullt bidrag att lämna. Kammarens ledamöter har i denna fråga fattat ståndpunkt oavsett vad som här säges. Jag måste dock säga, att ser man frågan sådan den ligger i riksdagen, böra vi erinra oss, att under de senaste åren ett blygsamt anslag till den frivilliga skytterörelsen bifallits efter gemensam votering. Om ett bifall i denna kammare till det yrkande, som här framställts av herr Borell, skulle i en gemensam votering ställas emot ett avslag i andra kammaren, som är det troligaste, skulle man riskera hela anslaget. Det ligger faktiskt så till, och även de av oss inom den meningsgrupp jag företräder, som skulle ha sympatier för ett högre anslag, vilja inte vara med om detta och taga den stora risken, att ingenting kommer att av riksdagen beviljas. Jag kommer därför till det resultat, att det enda möjliga är att biträda vad statsutskottet föreslår.

Beträffande själva saken kan jag tillåta mig att säga, att även om jag betraktar det frivilliga skytteväsendet som en sport och jämställer anslaget till densamma med anslaget till idrottsrörelsen, så menar jag, att denna rörelse är värd lika mycket understöd som många andra sådana, som riksdagen beviljar anslag till. Det är ändå så, att för dem, som deltagit i den frivilliga skytterörelsen — det har jag gjort i min ungdom — sitter vanan och förmågan att hantera ett skjutvapen i hela livet.

Jag slutar med att rikta en liten erinran mot departementschefen och hans motivering. Det gläder mig, att man från försvarsministerns sida, ej längre åberopar några principiella betänkligheter. Den ståndpunkten är tydligen en förlegad ståndpunkt inom socialdemokratien. Man åberopar nu de stats-

Anslag till det frivilliga skytteväsendet. (Forts.)

finansiella synpunkterna, och det borde jag ju vara mycket tacksam för. Jag måste dock säga, att uttalandet om det statsfinansiella läget ter sig något underligt. Kungl. Maj:t har samtidigt gått med på en fjärde huvudtitel på ungefär 120 miljoner kronor. Då ter det sig litet egendomligt, att försvarsministern åberopar statsfinansiella skäl för att avböja varje anslag till denna rörelse. Det menar jag rimmar inte riktigt bra samman, och jag hade nästan hoppats och väntat av försvarsministern, att han i år skulle klart och rent ha gått in för ett litet blygsamt anslag till skytterörelsen. Och jag uttalar i detta avseende samma förhoppning, som jag gjorde för en stund sedan, att försvarsministern till ett annat år tar ett ytterligare litet steg och går med på ett anslag, så att vi slippa dessa strider i riksdagen, så mycket mer som det ju även inom det socialdemokratiska partiet finnes anhängare av den ståndpunkt, som jag intager.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, dels på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, dels på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Bergqvist m. fl. vid punkten avgivna reservationen, dels ock på godkännande av det förslag, som innehölls i herr Lindblads m. fl. vid samma punkt anförda reservation; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Johan*, i Malmö begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Lindblads m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Lindblad m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 20—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 28.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen, att i riksstaten för budgetåret 1934/1935 upptaga ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar utan angivet belopp.

I förut omförmälda av herr *J. B. Johansson* m. fl. inom första kammaren och av herr *Lindman* m. fl. inom andra kammaren väckta motioner (I: 110 och

Anslag till fält- och fälttjänstövningar. (Forts.)

II: 221) hade med avseende å förevarande anslag hemställts, att riksdagen måtte besluta att i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra anslaget med 700,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å de av herr J. B. Johansson m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motionerna I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till fält- och fälttjänstövningar, i riksstaten för budgetåret 1934/1935 upptaga ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar utan angivet belopp.

Reservation hade anmälts av herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmålå, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte, med bifall till de av herr J. B. Johansson m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motionerna I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till fält- och fälttjänstövningar, i riksstaten för budgetåret 1934/1935 uppföra ordinarie reservationsanslaget till fält- och fälttjänstövningar med 700,000 kronor.

Herr **Borell**: Under återopande av vad jag tidigare anført tillåter jag mig yrka bifall till den vid denna punkt av herr Bergqvist m. fl. fogade reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 29.

I förutnämnda av herr *J. B. Johansson* m. fl. inom första kammaren och herr *Lindman* m. fl. inom andra kammaren väckta motioner (I: 110 och II: 221) hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte besluta att för bestridande av engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel anvisa ett anslag av 68,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt, att de av herr J. B. Johansson m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslag till engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel, ej måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anförts av herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmålå, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till de av herr J. B. Johansson m. fl. och herr Lindman m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anskaffning av intendenturmateriel, till engångskostnader för anskaffning av intendenturmateriel för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 68,000 kronor.

Om anslag till anskaffning av intendenturmateriel.

Om anslag till anskaffning av intendenturmateriel. (Forts.)

Herr **Borell**: Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets framställning.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 30 och 31.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Om anslag till
anskaffning
av sjuk- och
veterinär-
vårdsmateriel.*

Punkten 32.

I förenämnda av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner (I: 110 och II: 221) hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte besluta att för bestridande av engångskostnader för anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel anvisa ett anslag av 60,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att de av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslag till engångskostnader för anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel, ej måtte av riksdagen bifallas.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I anslutning till de av motionärerna framförda synpunkterna hemställer utskottet, att riksdagen må, med bifall till de av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avse anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel, till engångskostnader för anskaffning av sjuk- och veterinärvårdsmateriel för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 60,000 kronor.»

Herr **Borell**: Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt föreliggande yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 33.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 34 och 35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkten 39.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 40 och 41.

Lades till handlingarna.

Punkten 42.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 43.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

I omförmälda motioner av herr *J. B. Johansson* m. fl. (I: 110) och herr *Lindman* m. fl. (II: 221) hade med avseende å detta anslag hemställts, att riksdagen måtte öka den av Kungl. Maj:t äskade summan med 70,500 kronor och alltså upptaga anslaget till 145,500 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte, i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å de av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anskaffning av ingenjörmateriel, till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till de av herr *J. B. Johansson* m. fl. och herr *Lindman* m. fl. väckta motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anskaffning av ingenjörmateriel, till bestridande av engångskostnader för anskaffning av ingenjörmateriel för budgetåret 1934/1935 anvisa ett extra reservationsanslag av 145,500 kronor.

Herr **Borell**: Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
anskaffning
av ingenjör-
materiel.*

Punkterna 44—46.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 47.

Lades till handlingarna.

Punkterna 48—52.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
marinens
reservstat.*

Punkten 53.

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å herr J. B. Johanssons m. fl. och herr A. Lindmans m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad motionerna avsåge anslaget till marinens reservstat,

a) godkänna vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 3 januari 1934 fogat förslag till stat för marinens reservstat, att gälla för budgetåret 1934/1935;

b) medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1934/1935 avginge från reservstat, finge under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 290) angivna belopp;

c) i riksstaten för budgetåret 1934/1935 upptaga ordinarie förslagsanslaget till marinens reservstat med oförändrat belopp, 54,500 kronor.

I herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *Lindmans* m. fl. berörda motioner hade hemställts bland annat, att besättandet av marinens reservstat måtte påbörjas och för nästkommande budgetår anslaget för densamma ökas med lönen för en överstebeställning eller 5,940 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmålå, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson* ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr J. B. Johanssons m. fl. och herr A. Lindmans m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till marinens reservstat,

a) godkänna det vid statsrådsprotokollet över försvarsärenden den 3 januari 1934 fogade förslag till stat för marinens reservstat, att gälla för budgetåret 1934/1935, dock med den ändring, som föranleddes av att i staten uppfördes en överstebeställning;

b) medgiva, att personal, som med rätt till pension under budgetåret 1934/1935 avginge från reservstat, finge under sin återstående livstid uppbära pension av statsmedel med i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 290) angivna belopp;

c) öka ordinarie förslagsanslaget till marinens reservstat, nu 54,500 kronor, med 5,900 kronor till 60,400 kronor.

Herr **Borell**: Med åberopande av vad jag anfört beträffande arméns reservstat tillåter jag mig yrka bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Med åberopande av vad jag framhållit i mitt första anförande i dag ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Anslag till marinens reservstat. (Forts.)

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 54 och 55.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 56.

Lades till handlingarna.

Punkterna 57—66.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 67.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsansla- *Anslag till
flottans krigs-
beredskap och
övningar.* get till flottans krigsberedskap och övningar, nu 885,000 kronor, med 2,159,000 kronor till 3,044,000 kronor.

I förutnämnda likalydande motioner I: 110, av herr *J. B. Johansson* m. fl., och II: 221, av herr *A. Lindman* m. fl., hade hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till flottans krigsberedskap och övningar skulle ökas med 800,000 kronor till 3,844,000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *C. J. Ekman* och herr *Nilsson* i Steneberg väckt motion (nr 392) hemställts, att ordinarie reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar för budgetåret 1934/1935 måtte upptagas till 3,844,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å såväl herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad motionerna avsåge anslaget till flottans krigsberedskap och övningar, som herr *C. J. Ekmans* och herr *Nilssons* i Steneberg motion II: 392, öka ordinarie reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar, nu 885,000 kronor, med 2,159,000 kronor till 3,044,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till såväl herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad dessa motioner avsåge anslaget till flottans krigsberedskap och övningar, som herr *C. J. Ekmans* och herr *Nilssons* i Steneberg motion II: 392, öka ordinarie reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar, nu 885,000 kronor, med 2,959,000 kronor till 3,844,000 kronor.

Herr **Borell**: Vid denna punkt skall jag be att för några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk.

Anslaget till flottans krigsberedskap och övningar upptogs för budgetåret

Anslag till flottans krigsberedskap och övningar. (Forts.) 1926/1927 till 4,463,000 kronor, och bibehölls sedan åtskilliga år oförändrat. Den ökning, som tillkom, berodde på en överflyttning från flygvapnets till sjöförsvarets stat av ett depåfartyg, och det föranledde, att anslaget under en del år kom att utgå med 4,510,000 kronor. Från och med budgetåret 1932/1933 vidtogos emellertid nedprutningar i anslaget. För budgetåret 1932/1933 nedsattes det till 4,300,000 kronor, och för budgetåret 1933/1934, d. v. s. i löpande budgetår, till 885,000 kronor. Härtill komma ungefär 2,000,000 kronor, som överförts från vissa förrådstitlar av besparade medel.

När man bedömer storleken av detta anslag, bör man icke förglömma, att för flottan icke beviljas något särskilt krigsövningsanslag utan att kostnaderna för krigsövningarna bestridas av övningsanslaget. För det nu kommande budgetåret föreslår Kungl. Maj:t ett anslag av 3,710,000 kronor, varifrån dock avdrages för vissa reservationer på förrådstitlar 666,000 kronor, varför anslaget upptages till 3,044,000 kronor. I den av mig förut åberopade motionen nr 110 och i en annan motion i andra kammaren av herrar C. J. Ekman och Nilsson i Steneberg har hemställts, att detta anslag skulle ökas till 3,844,000 kronor. Om man till detta lägger befintliga reservationer av 666,000 kronor, kommer man således upp till detta anslag, som tidigare har beviljats för ändamålet, eller 4,510,000 kronor.

Som jag nämnde, har nedskärningen av detta anslag påbörjats redan 1932. Ännu kraftigare gick man fram 1933, och skulle även för följande budgetår nedskärning av detta anslag komma att ske, så blir det tre år i följd, under vilka flottans övningar fått inskränkas. Det är uppenbart, att detta måste synnerligen menligt inverka på krigsberedskapen inom flottan. Det är ju så, att flottan skall vara mobiliseringsfärdig med sina fartyg omedelbart vid ett krigsutbrott. Detta kan icke ske, om inte övningarna få bedrivas på ett effektivt sätt. Som det nu är, kan man ej ha tillräckligt många fartyg rustade för att driva effektiva och verkligt rationella övningar. Officerare och manskap få långa tider vistas kasernerade i land. De få således lämna utövandet av sitt egentliga yrke och sysselsättas i land på ett eller annat sätt. Det är inte blott själva krigsberedskapens ram, som härigenom påverkas, utan det är också själva yrkesskickligheten och själva andan inom befäl och manskap. Det är uppenbart, att när befäl och manskap icke få syssla med sitt yrke i någon större utsträckning, utan endast få ägna korta, begränsade tider däråt, när officerare oftast många år å rad, sedan de slutat den första aktiva utbildningen, sysselsättas i land, detta måste inverka menligt på yrkesskickligheten och på hela andan inom försvaret. Därtill bidrager ju också, att även de fartyg, som äro rustade, få ligga stilla mycket långa tider. Övningarna kunna därför ej bedrivas effektivt, arbetet blir långsamt, tröttande och nedstämmande. Det är givet, att en fortsättning på denna väg måste sänka flottans krigsberedskap i mycket väsentlig grad.

Det är insikten härom, som gjort, att yrkandet om ökning av detta anslag nu har framkommit, och jag tillåter mig att yrka bifall till reservationen i denna del.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Det är ju klart, att man, såsom den föregående talaren, kan framställa vissa önskemål både på denna punkt och på en hel del andra. Utskottet har emellertid inte ansett sig kunna frångå, vad Kungl. Maj:t i detta fall har föreslagit. Att beloppet har begränsats beror på statsfinansiella skäl. När det nu är så, som herr Hamrin tidigare har sagt, att vi låna pengar för att uppehålla försvaret, är det ju ännu större anledning för oss att iakttaga försiktighet. Därför ber jag, herr talman, kort och gott att få yrka bifall till utskottets förslag.

Anslag till flottans krigsberedskap och övningar. (Forts.)

Herr statsrådet **Vennerström**: Jag ber i detta sammanhang att få undanröja en missuppfattning, som nog gör sig gällande litet här och där. Herr Borell yttrade någonting om att genom att gå på Kungl. Maj:ts förslag får man inte nog många fartyg rustade och att manskapet och befälet bli kasererade alltför lång tid. Det har ju sagts mot regeringsförslaget på denna punkt, att det vållar, att flottan i realiteten får bedriva övningar på landbacken.

Jag ber att få komma med en liten korrigerande upplysning. Om jag jämför den rustningsplan för flottan, som marinmyndigheterna ha gjort upp, baserad på deras eget förslag om 4,510,000 kronor, och den rustningsplan, som de gjort upp för 1934/1935, baserad på regeringsförslaget om en summa av 3,710,000 kronor, så är skillnaden bara den, att en jagare — det är Klas Horn — jag kan gott säga det, ty den rustningsplanen är inte hemligstämplad — går ut den 16 april i stället för annars den 3 april. Det är alltså 13 dagars skillnad. Sedan är det en vedettbåt, för vilken det föreligger en skillnad på tre dagar, och vidare är det för torpedkryssarna Psilander och Örnen samt vedettbåten Vesta en skillnad på sex dagar. Det är hela skillnaden mellan den rustningsplan, som marinmyndigheterna från början gjort upp, och den, de gjorde upp på grundval av regeringsförslaget. Skillnaden är alltså synnerligen liten, och detta gör, att jag för min del också ber att få hemställa om bifall till utskottsförslaget.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen jämlikt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4 punkten 67, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr andre vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 68.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 69.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att öka ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 448,500 kronor, med 8,000 kronor till 456,500 kronor.

*Anslag till
kustartilleriets
krigsbered-
skap och
övningar.*

Anslag till kustartilleriets krigsberedskap och övningar. (Forts.)

I förutnämnda av herr *J. B. Johansson* m. fl., och herr *A. Lindman* m. fl. väckta motioner (I: 110 och II: 221) hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar skulle ökas till 506,500 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, öka ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 448,500 kronor, med 8,000 kronor till 456,500 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson*, ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad de avsåge anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, öka ordinarie reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar, nu 448,500 kronor, med 58,000 kronor till 506,500 kronor.

Herr **Borell**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 70 och 71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

*Anslag till
underhåll av
flottans fartyg
och byggnader
m. m.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att i riksstaten för budgetåret 1934/1935 upptaga ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. med oförändrat belopp, 5,300,000 kronor.

I förutnämnda motioner av herr *J. B. Johansson* m. fl. (I: 110) och herr *A. Lindman* m. fl. (II: 221) hade hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. skulle ökas med 650,000 kronor till 5,950,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad motionerna avsåge flottans underhållsanslag, öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 5,300,000 kronor, med 120,000 kronor till 5,420,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Bergqvist*, *Svensson* i Kompersmåla, *Borell*, *Bagge*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att ut-

Anslag till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. (Forts.)
skottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, slutande med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr J. B. Johanssons m. fl. och herr A. Lindmans m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad motionerna avsåge flottans underhållsanslag, öka ordinarie reservationsanslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m., nu 5,300,000 kronor, med 770,000 kronor till 6,070,000 kronor.

Herr Borell: Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen. Jag ber även att få framhålla, att de beskärningar, som skett av ifrågavarande anslag, haft synnerligen menliga verkningar för materiellens tillstånd och underhållet icke blott av fartygsmaterielen utan även av flottans byggnader. Detta har också gjort, att man inte kunnat i den mån sådant varit önskvärt tillgodose de fullt befogade krav på åtskilliga områden, som från manskapets sida ha framställts beträffande hygieniska och vissa trevnadsanordningar. Det är därför och även ur krigsberedskapens synpunkt synnerligen angeläget, att ökat anslag på denna punkt beviljas.

Jag tillåter mig således att yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Under åberopande av vad jag tidigare anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 73 och 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Lades till handlingarna.

Punkterna 79—83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 84.

Lades till handlingarna.

Punkterna 85 och 86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87.

Lades till handlingarna.

Punkterna 88 och 89.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 90.

Lades till handlingarna.

Punkterna 91—93.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
flygvapnets
övningar.*

Punkten 94.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels från och med budgetåret 1934/1935 i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till flygövningar under benämning »Flygvapnets övningar, reservationsanslag», dels ock under detta anslag anvisa ett belopp av 1,300,000 kronor.

I förutnämnda motioner av herr *J. B. Johansson* m. fl. (I: 110) och herr *A. Lindman* m. fl. (II: 221) hade hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till flygvapnets övningar skulle ökas med 240,000 kronor till 1,540,000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herr *N. Christiernsson* väckt motion (nr 203) hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag beträffande anslaget till »Flygvapnets övningar, reservationsanslag», måtte besluta att detta anslag för budgetåret 1934/1935 skulle utgå med 1,540,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å såväl herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad dessa motioner avsåge anslaget till flygvapnets övningar, som herr *N. Christiernssons* motion II: 203,

a) från och med budgetåret 1934/1935 i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till flygövningar under benämning »Flygvapnets övningar, reservationsanslag»;

b) under detta anslag anvisa ett belopp av 1,300,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson*, som ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till såväl herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad dessa motioner avsåge anslaget till flygvapnets övningar, som herr *N. Christiernssons* motion II: 203,

a) från och med budgetåret 1934/1935 i riksstaten uppföra ordinarie reservationsanslaget till flygövningar under benämning »Flygvapnets övningar, reservationsanslag»;

b) under detta anslag anvisa ett belopp av 1,540,000 kronor.

Herr Borell: Under åberopande av vad jag tidigare anført, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten angivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 95—97.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 98.

Lades till handlingarna.

Punkten 99.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 100.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till flygmateriel, nu 2,252,000 kronor, med 2,000 kronor till 2,250,000 kronor.

*Anslag till
flygmateriel.*

I förutnämnda motioner av herr *J. B. Johansson* m. fl. (I: 110) och herr *A. Lindman* m. fl. (II: 221) hade hemställts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till flygmateriel skulle ökas med 1,737,000 kronor till 3,987,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner, i vad de avsåge anslaget till flygmateriel, minska ordinarie reservationsanslaget till flygmateriel, nu 2,252,000 kronor, med 2,000 kronor till 2,250,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Bergqvist, Svensson* i Kompersmåla, *Borell, Bagge, Holmgren, Persson* i Fritorp och *Aronson* ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Med hänsyn till föreliggande brister i fråga om flygmaterielen anser utskottet sig böra tillstyrka det i motionerna gjorda yrkandet, att anslaget i enlighet med flygstyrelsens hemställan upptages med 3,987,000 kronor. Detta innebär i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag en anslagsökning av 1,737,000 kronor.

Utskottet hemställer, att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till herr *J. B. Johanssons* m. fl. och herr *A. Lindmans* m. fl. motioner I: 110 och II: 221, i vad desamma avse anslaget till flygmateriel, öka ordinarie reservationsanslaget till flygmateriel, nr 2,252,000 kronor, med 1,735,000 kronor till 3,987,000 kronor.»

Herr **Borell**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen

Herr **Nilsson, Johan**, i Malmö: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkten 102.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Punkten 104.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkterna 106—108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av andra huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av viss del av kronan tillfallet danaarv efter Annika Hansson, född Christoffersdotter;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av vissa kostnader för reparation av statens isbrytarfartyg »Ymer»;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution till International Telephone & Telegraph Corporation av viss stämpelavgift; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för ordinarie lärare vid navigationsskola att för erhållande av ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbrukshögskolan; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Om befrielse
för kontors-
skrivaren
Margareta
Ahlberg från
viss ersätt-
ningsskyldig-
het.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 24, i anledning av framställning av fullmäktige i riksgäldskontoret om befrielse för en tjänsteman i riksgäldskontoret att ersätta ett antal förkomna premieobligationer.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att riksdagen, i anledning av en av fullmäktige i riksgäldskontoret i skrivelse till utskottet den 15 februari

*Om befrielse för kontorsskrivaren Margareta Ahlberg från viss ersättnings-
skyldighet. (Forts.)*

1934 gjord framställning, måtte medgiva, att kontorsskrivaren i riksgäldskontoret Margareta Ahlberg finge befrias från skyldigheten att ersätta en i samband med utbyte av premieobligationer uppkommen förlust för riksgäldskontoret å 1,450 kronor, samt att till täckande av förlusten samma belopp finge tagas i anspråk av förslagsanslaget till kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden.

Reservation hade avgivits av herrar *Stendahl*, *Bäcklund* och *Lovén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förevarande framställning, måtte medgiva, att kontorsskrivaren i riksgäldskontoret Margareta Ahlberg finge intill ett belopp av 1,100 kronor befrias från skyldigheten att ersätta en i samband med utbyte av premieobligationer uppkommen förlust för riksgäldskontoret å 1,450 kronor samt att såsom bidrag för täckande av förlusten finge av förslagsanslaget till kontorsexpenser, inlösningsprovisioner och andra omkostnader för statsskulden tagas i anspråk ett belopp av 1,100 kronor.

Herr **Stendahl**: Herr talman! Under tidigare år förekom det rätt ofta, att riksdagen hade ärenden av denna art uppe till behandling. Dessa ärendens antal tog emellertid en sådan omfattning att utskottet en vacker dag tyckte, att det gick alldeles till överdrift, och gick in för att avstyrka dylika framställningar. Denna utskottets ståndpunkt godkändes av riksdagens bägge kamrar. Detta hände 1924. Sedan dess ha ärenden av detta slag icke förrän nu mig veterligt varit uppe på kammarens bord.

Nu medge reservanterna i likhet med utskottsmajoriteten, att den tjänsteman, som här har begått ett fel, har arbetat under ogynnsamma förhållanden, och därför äro reservanterna i likhet med utskottet beredda att tillstyrka en hjälp åt den ifrågavarande tjänstemannen. Men reservanterna anse icke, att denna hjälp bör vara större än vad tjänstemannen i fråga hade fått, om tjänstemannen hade varit ordinarie i stället för att ha tjänstgjort tillfälligt. En kassör i riksgäldsfullmäktige har årligen i felräkningspenningar 1,100 kronor.

Reservanterna ha därför hemställt, att den hjälp, som skulle givas den tillfälliga kassören i fråga, skulle begränsas till detta belopp, detta därför att vi inte kunna förstå, att en extra tjänsteman skall ha större favörer vid sådana här tillfällen är vad en ordinarie skall ha. Differensen är endast 350 kronor, vilka tjänstemannen i fråga — under förutsättning, att reservationen bifalles — själv skulle få bära.

Med denna motivering, herr talman, tillåter jag mig yrka bifall till reservationen.

Herr **Åkerberg**: Att avväga den risk, som befattningshavaren i detta fall skulle stå själv, och den vilja att hjälpa henne, som det allmänna skulle ådaga-lägga, är naturligtvis inte lätt. Det ligger åtskilligt i vad reservanterna ha anfört och som herr Stendahl här har utvecklat, men å andra sidan anser utskottets majoritet, att det finns alldeles särskild anledning att utöva mildhet i det här fallet.

De tidigare fall, som herr Stendahl här har åberopat, varvid riksdagen skulle ha intagit en negativ ståndpunkt, äro ju inte fullt jämförbara. Det gällde där riksbanken. Reservanterna erkänna själva, att dessa fall inte äro fullt jämförbara, genom att de dock varit med om att tillstyrka en viss reducering av beloppet till denna befattningshavare.

Om befrielse för kontorsskrivaren Margareta Ahlberg från viss ersättnings-skyldighet. (Forts.)

Det är ju alldeles särskilda förhållanden, som här ha inverkat. För det första är det inte ett rent slarv, som förekommit, utan det är ett fall av verkligt bedrägeri. Den person, som har fått dessa premieobligationer, har direkt tillgripit dem och gått sin väg och aldrig visat sig sedan. Som det påpekas i utskottsbetänkandet och i fullmäktiges skrivelse voro ju förhållandena vid tillfället inte heller de bästa. Riksgäldskontorets lokaliteter ge anledning till vissa anmärkningar. De lämpa sig inte för köbildning, särskilt inte för den stora köbildning, som förekom vid det här tillfället. Det rådde en forcerad expediering, och detta i förening med den omständigheten, att här en person uppträdde i rent bedrägliga avsikter, gör, att man knappast kan göra vederbörande befattningshavare ansvarig för att obligationerna kommo bort. Jag tror att det i detta fall finnes alldeles särskild anledning att utöva mildhet, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stendahl* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 25, med överlämnande av utredning angående uppsättande i riksdagshuset av vissa elektriskt dirigerade anslagstavlor.

Föredrogs ånyo första lagutskottets memorial nr 38, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 33 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt ävensom en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta memorial hemställt bifölls, såvitt angick första kam-maren.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skeppsklarerarförordning;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929;

nr 41, i anledning av väckt motion om upphävande av 14 kap. 26 och 27 §§ strafflagen; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för undertryckande av handeln med myndiga kvinnor.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 43, i anledning av väckt motion angående förbud att överklaga stiftsnämnds beslut om tillsättande eller entledigande av stiftsjägmästare.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 142, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Gustaf Tamm* hemställt, att riksdagen måtte för sin del antaga följande förslag till

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare m. m.

Lag

om ändrad lydelse av 58 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att till 58 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skall fogas ett nytt stycke av nedan angivna lydelse:

Klagan över — — — av beslutet.

Då stiftsnämnd — — — dess rätt.

Över stiftsnämnds — — — ej föras.

Ej heller må klagan föras över beslut om tillsättande eller entledigande av stiftsjägmästare.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Tamm, Gustaf**: Herr talman! För den händelse riksdagens beslut skulle sammanfalla med första lagutskottets avstyrkande utav här berörda motion, kommer detta säkerligen att föranleda mycket stark missräkning och besvikelse, framför allt kanske inom stiftsnämnderna över hela landet, men även inom vida kretsar ute i bygderna, där man numera direkt och indirekt beröres av den nya ecklesiastika boställsordningen. Det torde ej vara något som helst tvivel underkastat, att majoriteten inom det sammansatta andra lag- och jordbruksutskott, som under 1932 års riksdag behandlade denna lagstiftning, praktiskt taget var fullständigt enig därom, att vid tillsättande av stiftsjägmästare någon klagorätt över stiftsnämndens beslut icke skulle eller borde föreligga — alltså precis samma uppfattning, som frambäres i föreliggande motion. Man hyste nämligen inom utskottet den åsikten, att stiftsjägmästarens både förordnande och anställning borde helt jämsättas med länsjägmästarens. Som bekant anställes länsjägmästaren av skogsvårdsstyrelsen på förordnande med vanlig uppsägningsrätt — klagorätt har där aldrig funnits — och detsamma gäller respektive stiftsjägmästaren och stiftsnämnden. Det förefaller ju också ganska underligt, om en på förordnande anställd tjänsteman, som ju när som helst av sin uppdragsgivare kan entledigas efter sex månaders uppsägning, skulle kunna åberopa Kungl. Maj:ts direkta eller indi-

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare m. m. (Forts.)

rekta sanktion för sin anställning. Och kan verkligen något som helst sakligt motiv förebringas, varför icke en stiftsnämnd i dess nuvarande sammansättning i minst lika hög grad som en tremannaskogsvårdsstyrelse skall kunna lämnas det förtroendet att inom ramen för allmänna fastslagna bestämmelser få utse sin egen huvudtjänsteman, då förhållandena i stort sett äro praktiskt taget enahanda och fullt jämförbara?

Utskottsmajoritetens enhälliga mening på denna punkt — och jag tror ej heller, att från minoritetens sida häremot gjordes någon erinran — grundade sig även på den uppfattningen, att hela stiftsnämndens lyckosamma arbete i mycket hög grad är beroende på stiftsjägmästarens både duglighet och icke minst lämplighet för uppdraget. Man ville därför bestämt hävda, att lämpligheten och icke t. ex. meriter i domänverkets tjänst skulle vara avgörande vid tillsättande av befattningen. Bedömandet av dylik lämplighet ansåg utskottet bäst och helt kunna anförtros åt stiftsnämndens själva, och enligt utskottsmajoritetens mening är även lagtexten så avfattad, att någon klagorätt icke får förekomma. Denna utskottets uppfattning konfirmeras även av utskottets sekreterare doktor Prawitz i hans skriftliga kommentarer till boställsordningen. I sin förklaring till § 58, där just denna fråga beröres — paragrafen omnämner de fall, i vilka besvär rätt förekommer — yttrar Prawitz, att stadgandet om förbud mot besvär över stiftsnämnds beslut »avser alla stiftsnämnds beslut, som grunda sig å boställsordningen. Sålunda får av pastorat valt biträde för skogsskötsel icke besvara sig över att valet ej godkänts; icke heller sökande till stiftsjägmästartjänst däröver, att annan sökande antagits.» Och han tillägger: »Däremot gäller inskränkningen i besvärsrätten icke beslut med stöd av annan författning än boställsordningen, såvida icke i sådan författning föreskrivits, att boställsordningens fullföljdsföreskrifter skola lända till efterrättelse.»

Nu gör sig första lagutskottet i sitt förevarande yttrande här till tolk för en helt motsatt uppfattning och skriver: »De i paragrafens tredje stycke angivna undantagen från klagorätt omfatta icke klagan över stiftsnämnds beslut angående tillsättande eller entledigande av stiftsjägmästare» etc. Här står sålunda påstående mot påstående. Att vitsord, där en dylik tveksamhet uppstått, väl bör givas dem och deras mening, som äro lagens tillskyndare och utformare, synes väl vara det enda riktiga och förnuftiga, detta så mycket mer som bestämmelserna i fråga helt sammanfalla med lagens både anda och mening. Och att uppfattningen inom utskottet verkligen var den av mig och utskottets sekreterare anförda hoppas jag i dag här få bekräftat även från annat håll. Den av mig framburna motionen är sålunda icke en enskild mans hugskott eller önskan att få till stånd en ändring i en nyss av riksdagen antagen lag — att motionen undertecknats av mig ensam beror helt enkelt på att den avfattats i en mera subjektiv form — utan härmed avsågs enbart att klarhet genom ett tillägg nu skulle skapas på en punkt i lagförslaget, där formuleringen uppenbarligen kan tolkas och har tolkats i annan riktning än vad som varit avsett; med andra ord, att riksdagen skall förtydliga ett redan av densamma fattat beslut.

Det måste anses såsom något både egendomligt och beklagligt, att denna motion i år remitterats till första lagutskottet, medan hela lagkomplexet, som motionen berör, på sin tid hänskjutits till andra lagutskottet. Med all aktning och respekt för de enskilda ledamöternas i första lagutskottet eminenta förmåga och skicklighet är det ju dock klart, att det varit mycket svårt för detta utskott att penetrera en detalj i ett stort komplex, som man där förut aldrig sysslat med. Frågan har därför — såsom ju också enligt min mening

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare
m. m. (Forts.)

framgår av utskottsutlåtandet — endast behandlats och kunnat behandlas mera formellt juridiskt, och därför kan också den avslagsmotivering, som första lagutskottet anfört, icke heller anses bärande, särskilt som den, såsom jag förut framhållit, bottnar i en felaktig utgångspunkt. Hade motionen, såsom enligt mitt förmenande bort ske, överlämnats till andra lagutskottet, där man åtminstone på flera håll helt behärskar denna fråga, lider det väl knappast något tvivel därom, att saken förelagts riksdagen i en ganska olikartad form mot vad nu blivit fallet.

Denna fråga kan för utomstående synas rätt så obetydlig, men jag vågar hävda, att så ingalunda är fallet. Jag vet och vågar bestämt påstå, att intresset för att få densamma löst i positiv riktning — alltså i överensstämmelse med motionens yrkande — är mycket stort ute i bygderna. Jag har i det hänseendet också tillfälle att kunna peka på ett verkligt akut fall, som gått i rakt motsatt riktning mot vad utskottet förklarade enligt dess mening vara lämpligt och önskvärt. Fallet är angivet i motionen, och jag underlåter därför att relatera detsamma, men utgången av detta ärende har icke kunnat undgå att väcka ett ganska berättigat uppseende, ja, jag vågar säga, ett ganska starkt missnöje i vida kretsar, och det bådar ju icke gott för framtiden, om samma system, som här skulle tillämpas, nämligen att statliga tjänstemeter skola sättas framför lämpligheten. Det är ingalunda sagt, att en i och för sig mycket duglig revirförvaltare i statstjänst skall vara en lika lämplig och duglig stiftsjägmästare. Alltså böra, såsom också utskottet förmenar, dessa två befodringsgrunder hållas fullkomligt klart i sär.

Som frågan nu ligger, förefaller åtminstone mig vara det enda följdriktiga, att alla de inom riksdagen, vilka med sina röster bidrogo till antagandet av den ecklesiastika boställsordningen av år 1932 i dess nuvarande form, nu även bidra att få bort oklarheten i § 58 av denna lag genom att rösta för bifall till den förevarande motionen, som icke åsyftar något annat. Jag får därför, herr talman, med yrkande om avslag på utskottets förslag hemställa om bifall till den avgivna motionen.

I herr Gustaf Tamms yttrande instämde herr *andre vice talmannen* samt herrar *Bergqvist, Martin Svensson, Elof Andersson, Thelin, Frändén, Lindmark, Arvedson, Karl Bodin* och *Fritiof Gustafson*.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vi ha inom första lagutskottet enhälligt ansett, att då stiftsjägmästarnas syssla är ett offentligt förvaltningsuppdrag, skulle det vara stridande mot hittills gällande rättsuppfattning i landet, om man inte inrymde klagerätt över stiftsnämndernas beslut om dessa ämbetsmäns tillsättning. Den parallell, som den föregående talaren uppdragit mellan dessa jägmästare och länsjägmästarna, håller inte streck; det vet var och en, som är insatt i dessa ärenden. Att nu första lagutskottet fick detta ärende till behandling, kan åtminstone jag inte annat än gratulera mig till, med den uppfattning jag har i denna fråga.

Herr Sederholm: Herr talman! Jag begärde ordet närmast för att vitsorda riktigheten av motionärens uttalande med avseende på den uppfattning, som kom till uttryck inom det sammansatta utskott, där detta lagförslag behandlades och förbereddes. Jag tror, att det åtminstone för majoriteten av utskottets ledamöter var klart, att man här ville tillskapa ett organ, som till

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare m. m. (Forts.)

sin befogethet och ställning vore ungefär likartat med skogsvårdsstyrelserna, och man visste genom prejudikat, att det var fastslaget, att någon klagorätt över skogsvårdsstyrelsernas beslut om utnämning av länsjägmästare inte förefanns. Såväl den juridiska sakkunskap, som vi då förfogade över inom utskottet, som sakkunskapen i övrigt upplyste om att man här kunde räkna med att stiftsnämnderna just med avseende på utnämningen av stiftsjägmästare skulle få samma befogethet som skogsvårdsstyrelserna ägde med avseende på utnämningen av länsjägmästare.

Jag vill medge, att vid behandlingen därvidlag i någon mån förbisågs den skillnad, som föreligger med avseende på tillsättandet av skogsvårdsstyrelser och stiftsnämnder så till vida, att skogsvårdsstyrelsen utgöres av tre personer, av vilka ordföranden utses av Kungl. Maj:t, en ledamot av landstinget och en ledamot av hushållningssällskapet, medan stiftsnämnden i sin helhet tillsättes av Kungl. Maj:t och domkapitlet. Det har nu sagts — och jag tilltror mig inte att därvidlag fälla något omdöme om vilket som kan vara det riktiga — att just denna skillnad ger anledning till att stiftsnämndens beslut liksom varje civil myndighets beslut kan överklagas hos Kungl. Maj:t, medan detta inte är fallet med beslut av skogsvårdsstyrelsen på grund av att den utses av olika organ, av vilka åtminstone hushållningssällskapet inte är att betrakta som ett offentligt organ. Jag kan inte här säga, vilket som kan vara det riktiga. Det skulle väl närmast bli en konstitutionell fråga att avgöra, huruvida detta överklagande med rätt eller orätt kommit till användning och av Kungl. Maj:t upptagits till prövning. Men jag vill vitsorda vad motionären här har sagt, och jag tror inte, att själva institutionen vinner på att dess beslut skola prövas av en högre myndighet, utan jag tror, att den princip, som inom utskottet kom till uttryck och som låg till grund för dess ställningstagande, nämligen att stiftsjägmästarna skulle utan klagorätt tillsättas av stiftsnämnderna, skulle varit till gagn även i den fortsatta tillämpningen.

Med vad jag nu har sagt vill jag hävda, att denna tillämpning varit den önskvärda och riktiga. Förhållandet är emellertid, att i ytterst få fall ändring skett hos Kungl. Maj:t, och hittills ha alltså verkningarna av utövandet av denna klagorätt, om de också i enstaka fall varit mindre önskvärda, kanske inte varit så ödesdigra som motionären framhållit. Då emellertid ett bifall till motionen skulle innebära ett förtydligande av lagens mening, sådan den kom till uttryck vid utskottsbehandlingen och även bland dem, som biträdde detta förslag i riksdagen, ber jag för min del att få ansluta mig till motionärens yrkande.

Herr Reuterskiöld: Herr talman, mina herrar! Kammaren behagade kanske erinra sig, att det förslag till eklelesiastik boställsordning, som utskottet på sin tid kom med, i formellt avseende var ett av de sämsta förslag, som någonsin av kammaren behandlats, och det vill, som jag en gång förut framhållit, inte säga litet. Det mest karakteristiska för detta förslag var, att det var formulerat så, att det uttryckte motsatsen till vad lagskrivaren tänkt sig, och därför är det inte bara i denna punkt utan i ett otal punkter som texten säger något helt annat än vad de herrarna tänkte, som i utskottet med sin »juridiska sakkunskaps» hjälp tänkte och trodde. Om det var den »juridiska sakkunskapens» fel eller om det var något annat, lämnar jag därhän, men det faktum står kvar, att lagen, sådan den lyder, skall tolkas efter vad den säger och inte efter deras mening, som skrevo annorlunda än de tänkte.

Nu är det inte den omständigheten, att skogsvårdsstyrelserna äro tillsatta

*Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare
m. m. (Forts.)*

på ett visst sätt och stiftsnämnderna på ett annat, som är det avgörande momentet, utan det avgörande momentet, herr talman, ligger däri, att stiftsjägmästaren är en svensk ämbetsman, under det att länsjägmästaren är ett biträde till skogsvårdsstyrelsen. För stiftsjägmästaren som svensk ämbetsman gäller 28 § regeringsformen angående grunderna för tillsättning och befordran, och med avseende på hans tillsättning gäller den allmänna förvaltningsrättsliga regeln, att tillsättandet av en underordnad myndighet kan dragas under Kungl. Maj:ts prövning. Länsjägmästaren är biträde åt skogsvårdsstyrelsen, vilken har till uppgift att granska och kontrollera den enskilda skogsvården i de fall, då den här särskilda lagen är tillämplig, och som har att söka åstadkomma förlikning och utjämning, när lagens bestämmelser åsidosätts, och eventuellt draga frågan till domstols prövning, men den har inte alls den förvaltningsmakt, som stiftsnämnden har. Stiftsnämnden har en förvaltande myndighet, och stiftsjägmästaren är en självständig tjänsteman till biträde åt stiftsnämnden. Men ännu har det aldrig blivit lag i Sveriges rike, att en myndighet och en tjänsteman under densamma skola behandlas utslutande ur privaträttsliga synpunkter. Det gäller ingen anställning av ett enskilt biträde hos stiftsnämnden i likhet med länsjägmästaren hos skogsvårdsstyrelsen, och om man vill behålla vår rätts grundtankar varken kan eller bör det därför sättas i fråga, att besvärsrätten skulle upphävas.

Jag måste därför säga — och första lagutskottets yttrande stryker under riktigheten av den synpunkten — att alla de, som äro inne i något annat än skogsvård och som känna något intresse för vår svenska rätts bevarande, borde här enhälligt ställa sig på den ståndpunkten, att motionen skall avstyrkas. Jag erinrar om att vi förra riksdagen hade före ett förslag om ändring av en kommunal styrelselag, nämligen församlingsstyrelselagen, därför att vi inte kunde ändra på den ekklesiastika boställsordningen utan kyrkomötets samtycke, och då den behövde ändras i en viss punkt, satte man in ändringen i församlingsstyrelselagen! Jag har aldrig varit med om något motsvarande, men det är precis samma historia, som ligger bakom här. Utskottet hade skrivit som det tyckte och tänkte, och så kom texten att säga något annat, och så skulle man rätta till det. Men, mina herrar, skola vi rätta till allt, som står i lagen, genom nya ändringar för att den skall komma i överensstämmelse med vad de tänkte, som skrevo den, få vi oändligt mycket att göra år ut och år in, och jag tror inte, att det är till lycka, att vi skola vara bundna av vad de tänkte, som då gjorde lagen, när de inte kunde skriva den bättre.

Det föreliggande förslaget står i fullständig strid med 28 § regeringsformen, det står i fullständig strid med den svenska rättens regler rörande ämbetsmäns tillsättning och vad därmed sammanhänger.

Herr talman! Jag kan inte annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Tamm, Gustaf: Herr talman! Kammaren har ju haft tillfälle att skratta åt samma inlägg av herr Reuterskiöld en gång förut då han förhånade detta förslag, vilket dock, även om det måhända icke är så förnämligt utformat, som det skulle ha blivit under herr Reuterskiölds regi, hälsats med mycket stor tillfredsställelse över hela landet. Just ur den synpunkt, som herr Reuterskiöld framhåller, att det är vissa punkter, som äro synnerligen dåligt formulerade — det är ju möjligt, jag har ju också själv här medgivit, att åtminstone en punkt är oklart avfattad, och herr Reuterskiöld nämnde andra sådana — och just ur den synpunkten, att en dåligt avfattad punkt behöver rättas till, bör förslaget väl understödjas av dem, som ha större pretention

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare m. m. (Forts.)

på klarhet i lagtexten. Det är i alla fall så, herr Reuterskiöld, att vi, som bara begripa skogsskötsel, såsom herr Reuterskiöld menar, ha även till vårt förfogande haft sådana, som ansett sig kanske speciellt begripa någon juridik, men som varit av annan uppfattning än herr Reuterskiöld. Jag vill ej bedöma deras kompetens alls eller jämföra den med herr Reuterskiölds, men jag vill endast säga, att det går icke att påstå, att det är bara vi, som haft speciellt intresse för skogsskötsel, som äro ansvariga för detta lagförslag, utan det är ganska grundligt bearbetat. Jag är kanske icke alls kompetent, det medger jag gärna, att bedöma i vilken mån detta lagförslag är juridiskt oformligt, men vad jag begriper är, att om en oklarhet finnes på någon punkt, och man har det klart för sig, så finnes det ingenting annat att göra än att försöka få klarhet på denna punkt och söka få någon ändring i densamma. I och för sig torde det väl icke kunna anses oriktigt.

En annan fråga är ju den sakliga synpunkt, herr Reuterskiöld anlade genom sin hänvisning till en paragraf angående ämbetsmännens klagorätt. Den saken kan ju diskuteras, men jag vill dock stryka under, att om lagförslaget, sådant det förelades 1932 års riksdag, hade haft den utformning av 58 §, som jag föreslår i motionen — och det var, som sagt, ett förbiseende, att så icke skedde — så hade riksdagen utan någon som helst tvekan — kanske med någon opposition från herr Reuterskiölds sida — dock säkerligen tagit detta förslag även i den punkten med den möjlighet för riksdagens prövning, som förelåg, då riksdagen ju följde på alla andra punkter i stort sett utskottsmajoritetens förslag.

Jag vill alltså vidhålla, att någon oformlighet i förslaget icke förefinnes, men jag ser saken ur realsynpunkt och icke ur juridisk synpunkt. Och kanske är det så, att de praktiska synpunkterna i längden hålla bättre.

Herr statsrådet Engberg: Herr talman! Jag är själv icke jurist, men jag saknar ej tillgång till goda jurister inom den krets, där jag för närvarande har min verksamhet. Jag kan försäkra den ärade motionären, att frågan, huruvida det i förevarande fall skall finnas en klagorätt eller icke, har prövats med den allra största grundlighet, och jag röjer ingen hemlighet, om jag säger, att när klagorätten trädde i tillämpning, det befanns, att den var mycket, mycket väl motiverad. Här har sagts, att det för stiftsnämndernas verksamhet i framtiden skulle vara till fromma, i händelse klagorätten ej funnes. Jag vågar, herr talman, hävda en rakt motsatt uppfattning. Jag är av den meningen, att för dessa institutioner det, som i längden är bäst och nyttigast, riksnyttigast och hållbarast, är en tillämpning av den grundsats, som redan har åberopats, att förtjänst och skicklighet skola gå före allt annat. Jag måste säga, mina herrar, att det vore dock ganska orimligt, om högt meriterade jägmästare, som kostat på sig en lång och dyrbar utbildning och som bakom sig ha en förtjänt bana, skulle avstängas från möjligheten att få göra sina meriter gällande. Jag säger, att det måste vara en alldeles orimlig ståndpunkt. Jag kan ju nämna, att i ett av de fall, där, såvitt jag fattat motionären rätt, han menade, att det har rätt missnöje, var jag till den grad noga, att jag för ovanlighetens skull anhöll att få regeringens båda konsulter, herrar Undén och Nothin, som båda ju äro grundliga jurister, till biträde vid handläggningen. Vi hamnade i precis samma slutsats alla tre, och jag är övertygad om att den ärade motionären, vars rättskänsla jag skattar högt, om han varit med vid denna behandling, skulle ha kommit till samma resultat. Jag är väl medveten om att doktor Prawitz beträffande klagorätten hyser en annan mening — det har han skrivit om i Svensk Kyrko-

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare
m. m. (Forts.)

tidning — och denna andra mening hävdas framför allt av min ärade företrädare i ämbetet, men det hindrar icke, att jag måste, så lekman jag är, säga mig, att vi här äro ur stiftsnämndernas synpunkt på den bästa och säkraste marken, om vi låta klagorätten bestå. Det finns, herr talman, anledning för stiftsnämnderna att ha en överskrift över sina dörrar: Herre, inled oss icke i frestelse, när det gäller befordringsfrågor. En av de förnämsta grundvalarna för rättssäkerheten för en svensk ämbetsman måste ändå vara, att han har möjlighet att få sin sak prövad och vägd av en högsta instans. Den kan ej vara rimlig, den åskådning, som här förts till torgs, och jag försäkrar den ärade motionären, att han gör stiftsnämnderna och den ecklesiastika boställsordningen en ofantligt större tjänst, om han slår vakt om klagorätten, än om han upphäver den. Ty upphäver man klagorätten på detta område — det är den lilla erfarenhet, jag redan haft — skulle vi komma in i förhållanden, som bleve rätt komprometterande för den lagstiftning, vi ha, och skulle undergräva de svenska ämbetsmännens ställning överhuvud taget.

Herr **Reuterskiöld**: Jag skall be att få anknyta där herr statsrådet slutade. Det är icke därför, att det gäller denna fråga om stiftsjägmästarna och stiftsnämnderna, som jag tar i så pass skarpt, som jag gör, utan därför att här kommer ett nytt utslag av den tendens, som jag med mycken iver och skärpa i långa tider har bekämpat, en tendens, som för hela vår svenska förvaltning bleve ödesdiger, om den skulle segra. Vår svenska förvaltning vilar väsentligen på våra ämbetsmäns självständighet, deras eget självständiga ansvar *under lagen*. När man av s. k. praktiska hänsyn — och när man inga andra skäl har för godtyckets princip, kallar man ju det för praktiska skäl — om man av praktiska hänsyn eller praktiska grunder, som man betonar, vill ha det på ett visst sätt, betyder det, att man vill på en viss plats kunna sätta och avsätta en person, som man själv anser vara »lämplig». Men följer därmed, att det också är ett tillgodoseende av de synpunkter, som en svensk ämbetsman bör och måste tillgodose? Jag kan ej fördölja, att i samma mån man gör våra svenska ämbetsmän till privatanställda, upphäver man det, som är garantien för vårt svenska folk i fråga om en objektiv förvaltning. En stiftsjägmästare är icke och får icke vara ett blint verktyg i händerna på en stiftsnämnd. Han måste känna ett självständigt ansvar i enlighet med sina av Kungl. Maj:t givna instruktioner och de lagar, han har att tillämpa. Då är han likställd med andra ämbets- och tjänstemän. Samma regler, som gälla för dessa, måste gälla för honom. Vilja vi förvandla hela vår svenska ämbetsmannakår till sådana privatanställda, kunna vi hälsa hem med hela vår objektivitet i förvaltningen, och sedan kunna vi avskaffa alla dessa objektiva utlåtanden över förslag till lagar och traktater, vilkas värde beror på ämbetsmännens självständighet, egna fria ställning och egna ansvar. Det är just därför att jag här ser ett uttryck på ett visst område, på ett obetydligt område, för denna tendens, som jag anser, att det är behöfligt att försöka rikta kammarens uppmärksamhet så starkt som möjligt på vad det ligger i detta, på de konsekvenser, det leder till. Det duger icke att på ett område ha en princip och på ett annat område en annan princip, när befattningshavarna äro likställda.

Den ärade motionären säger, att man borde vara med om att skaffa klarhet i en text, som i och för sig varit oklar. Ja, nog är denna text, som det är fråga om, oklar ur deras synpunkt, som skrevo den, därför att det står något annat, än man menade. Men den är icke oklar, såsom den står, ty som den står, kan den icke tolkas på annat sätt, än departementschefen tolkat den. Vi

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare m. m. (Forts.)

ha inom åtskilliga kretsar diskuterat frågan. Jag skall icke gå närmare in på det i detta sammanhang, men jag kan med bestämdhet säga, att det är den enda hållbara meningen bland *verkliga* jurister. Om det är fallet, skall man då ändra en lag i en riktning, som strider mot vad man överhuvud skulle velat ha? Nu säger den ärade motionären, att om utskottet hade skrivit in det, hade det gått i riksdagen 1930. Jag vill ej alldeles bestrida möjligheten av att i det upprörda ögonblick, då kammaren svalde så gott som allting, den kunde ha svält även detta, men jag tackar vår Herre, att han hindrade oss att svälja detta, vilket hade varit en stor olycka. När vi nu med större besinning kunna se på det och ha erfarenhet, skola vi då vara villiga att gå tillbaka och svälja det, vi aldrig borde ha svält? Nej, mina herrar, jag kan aldrig tänka mig, att det är möjligt. En text, skriven så som denna, kan man tycka, kunde ha skrivits bättre, men jag vill inom parentes säga, att det kan aldrig falla mig in, att såsom andra lagutskottet gjorde, skriva en ny lagtext i stället, utan första lagutskottets exempel är vida mer efterföljansvärt. När första lagutskottet ogillar ett Kungl. Maj:ts förslag, skriver det icke helt och hållet om det, ty det tors ej första lagutskottet med all sin verkliga juridiska kunskap, utan avstyrker det och begär en ny utredning, därför att första lagutskottet kritiserar hellre, än det skriver en lag, och det är en klok och förnuftig ståndpunkt i riksdagen. Ty de ändringar, riksdagen på stående fot gör i lagarna, äro i allmänhet av den art, att de öppna dörrarna för stora tvivelsmål och många luckor.

Under sådana förhållanden kan jag icke finna annat än att det nu föreslagna förtydligandet varken är ett förtydligande eller, även om det varit det, varit ett önskvärt förtydligande, och därför, herr talman, vidhåller jag min uppfattning.

Herr Tamm, Gustaf: Jag skall ej ingå på någon polemik med herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet. Jag vill bara i detta sammanhang uttala en förhoppning, att den sympatiska och förstående inställning, som han här ådagalagt mot stiftsnämnderna och deras verksamhet, även i framtiden på alla områden skall kunna påräknas. Jag vill också stryka under, att i denna motion har det icke varit fråga om att frambära en direkt anmärkning mot statsrådets ingripande i detta fall. Anmärkningen riktar sig mot tillämpningen av den rätt, som statsrådet här förklarar sig både äga och vilja använda i detta fall. Det är alltså två skilda synpunkter. Men det var en sak, som jag ej kan låta bli att framhålla, nämligen att man icke bör och icke får utgå från att en, låt vara mycket duglig och i många avseenden högt statligt meriterad jägmästare — låt vara en mycket skicklig statstjänsteman — ovillkorligen bör ha företräde framför en person, som dock kanske just för stiftsjägmästarebefattningen lämpar sig bättre. Det är den synpunkten, vi ha hävdad t. ex. i det fall, som statsrådet vet, att jag avser men som det är onödigt att nu här närmare gå in på. Vi förmena dock, att resultatet där blev genom ingripandet försämrat, och därför tror jag, att åtminstone i det fallet kan stiftsnämnden icke anses ha fallit för frestelsen att företaga någon subjektiv, oriktig utnämning i första hand. Vi hade ansökningar från icke mindre än åttio personer, och dessa ansökningar granskades så noga och objektivt i detalj som möjligt, och det var först efter en mycket, mycket noggrann omprövning i stiftsnämnden som vi stannade vid ett fullt enhälligt beslut angående vilken stiftsjägmästare som borde utnåmnas. Denne man tjänstgjorde också i flera månader på ett sätt, som i hög grad underströk det kloka i stiftsnämndens utnämning. Detta har personligen vitsordats av stiftsnämndsleda-

Om förbud mot överklagande av beslut om tillsättande av stiftsjägmästare
m. m. (Forts.)

möterna inför statsrådet. Jag tror också, att statsrådet fått sig samma uppfattning delgiven av ordföranden i stiftsnämnden, biskopen i Västerås stift. Men det oaktat fick Västerås stift ej behålla denne verkligen utmärkte, enligt vår mening mycket skicklige och lämplige man, utan i stället måste vi tillsätta en person, som visserligen var mycket väl meriterad och mot vilken alls ingen som helst personlig anmärkning kunde framställas, men som enligt vår mening icke var så lämpad för befattningen, som den av stiftsnämnden utsedde. Jag kan nämna, att vid granskningen av ansökningarna från dessa åttio, de allra flesta mycket förtjänstfulla sökande hade den nyutnämnde i de skogsvårdssakkunnigas förslag icke nått den plats, där han skulle ens beräknas hava någon utsikt bliva vald. Härmed vill jag dock icke ha sagt, att någon olycka skett. Jag tror, att det går mycket bra nu, men vad jag vill bestämt rikta mig emot är den synpunkt, herr statsrådet förfäktat, att de, som ha större statstjänstemeriter, skola vid utseende av stiftsjägmästare ha företräde framför yngre män, som kanske ur andra synpunkter lämna sig bättre. Det är alltså en tillämpningsmetod, som jag tycker är mycket beklaglig, och jag tror, att inom stiftsnämnden det var just det, som verkat oroande. Blir det bara så i framtiden, att verkligen lämpligheten får fälla utslaget och icke bara de rena tjänstemeriterna, så tror jag, att kanske i längden icke så mycket finnes att anmärka mot det förhållande, som i dag kommer att bliva fastslaget.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 8, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1934/1935 under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet jämte åtskilliga beträffande samma huvudtitel väckta motioner;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln gjorda framställning om anslag till upplysningsarbete för freden;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rasbiologiska institutets organisation m. m.; samt

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 151, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Svenska smörprovningarna;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till nyodling, betesförbättring, stenröjning och jordkörning å ofullständiga jordbruk m. m.;

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till understöd åt kemiska stationer;

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län; samt

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1934/1935 för viss personal inom den civila statsförvaltningen;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Norra Östergötlands järnvägsaktiebolags skuldförhållande till staten m. m.;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare utvidgning av ångkraftstationen i Västerås jämte en i ämnet väckt motion;

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för f. d. byråchefen J. Döss och f. d. kamreraren G. E. Heimer från viss betalnings-skyldighet; samt

nr 72, i anledning av väckt motion om efterskänkande av Svenska kvarn-föreningens skuld till aktiebolaget Kreditkassan av år 1922;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig m. m.; samt

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 13 § strafflagen ävensom i ämnet väckta motioner;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, angående vissa i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksärenden gjorda framställningar;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående kapitalökning till fiskerilånefonden m. m.;

nr 55, i anledning av väckt motion angående sänkning av räntan bland annat å statens slakterilånefond;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för byggnadsarbeten vid Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för lån åt vissa fiskareföreningar m. m.;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhålls- och driftkostnader för undersöknings- och bevakningsfartyg för havsfiskets behov;

nr 59, med anledning av väckt motion angående anställande av egnahems-konsulenter hos egnahemsnämnderna;

nr 60, med anledning av väckta motioner angående utredning rörande möjligheter till sjöregleringar i därtill lämpade trakter;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angå-

ende köttbesiktning och slakthus m. m. jämte i ämnet väckta motioner; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion, I: 271, om bättre kontroll av mätare för elektrisk energi.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att alla de nyss bordlagda betänkandena skola på föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras efter de betänkanden, som bordlades vid detta sammanträdes början.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.57 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 13 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

—————

Justerades protokollen för den 7 och den 10 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning i vissa fall av engångsavgift enligt § 9 mom. 1 i reglementet för statens pensionsanstalt beträffande lärarbefattningar vid kommunal fortsättningsskola;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående familjepensionsrätt i statens pensionsanstalt för vissa befattningshavare vid lantbruks-högskolan; samt

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för innehavare av befattning med delaktighet i statens pensionsanstalt att vid avgång ur tjänst i vissa fall bibehålla delaktighet i anstalten.

—————

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om mått och vikt;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skepps-klarerarförordning;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § bokföringslagen den 31 maj 1929; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en i Genève den 11 oktober 1933 undertecknad internationell konvention för undertryckande av handeln med myndiga kvinnor.

—————

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 17—24, första lagutskottets utlåtanden nr 44 och 45, statsutskottets utlåtanden nr 68—72, första lagutskottets utlåtanden nr 46 och 47, jordbruksutskottets utlåtanden nr 53—62 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

*Interpellation
ang. för-
bättrade tra-
fikförbindel-
ser över
Svinesund
m. m.*

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: För någon tid sedan ha de tre skandinaviska rikenas statsministrar efter samråd förklarar, att tiden kräver ett ytterligare närmande mellan dessa stater utöver vad redan äger rum. Något program för detta närmande har veterligen ännu icke övervägts. Det kan emellertid antagas, att även vidgade ömsesidiga trafikförbindelser falla inom ramen för närvarande. Tillfället bör icke heller försummas i en

Interpellation ang. förbättrade trafikförbindelser över Svinesund m. m.
(Forts.)

tid, då nya trafikförbindelser i alla tre länderna stå på regeringsprogrammen såsom en viktig länk i avhjälpandet av arbetslösheten.

Det har nitälskats för att sammanknyta Norge och Sverige över Kölen med landsvägar och järnvägsförbindelser. Däremot saknas ännu en av de huvudsakligaste förbindelserna i sin naturligaste och kortaste sträckning, nämligen:

Nordens trafikförbindelser över Svinesund.

Det har länge ansetts och medgives fortfarande att här föreligger en felande länk i den nordiska trafikens pulsådorr. Det gäller den kortaste vägen för Danmark och Sydsverige till norska riket och dess huvudstad, för Norge samtrafiken med de nämnda landamärena samt för båda sidorna trafiken till den europeiska kontinenten.

Den viktiga frågan föres på villovägar genom spekulationer om vilket land, som har den största fördelen av en sådan kungsväg i trafiken. Intresset är lika stort och gemensamt för Sverige och Norge, vilket ock bestyrkes av de svenska statsjärnvägarnas bemödanden i ärendet. Den i trafikhänseende missgynnade del av Sverige, som kallas Bohuslän, särskilt den nordliga delen därav, skulle ock komma till sin rätt och utvecklas genom en definitiv lösning av detta problem, om vilket upprepade förhandlingar ägt rum utan resultat hitintills.

Frågan är särskilt aktuell just nu genom uppslag till kompromisslösningar, som skulle sannolikt för överskådlig tid undanskjuta ett rationellt avgörande. En allmännare uppmärksamhet måste därför fästas på saken. Vid en resa under riksdagens sistlidna påskferier inom norra Bohuslän har jag fått en inblick i ärendets geografiska läge samt någon känning med befolkningens mening och stenarbetarnas betryck.

Den naturliga övergången ligger enligt sakens natur och en allmän mening över Svinesund, den trånga flodliknande passagen, i vilken Idefjorden i sin vinkelarm mot havet frymper samman. Sundet kantas av två höga klippor, som kunna sammanbindas med ett brovalv och på tillräcklig höjd för att medgiva segelfart in i Idefjorden.

Landsvägsförbindelsen.

De båda rikenas landsvägstrafik i norr och söder förmedlas strax invid Svinesund västerut av två små färjor, en norsk och en svensk. De rymma vardera med möda en bil och bogseras över vattnet av en liten ålderdomlig motorbåt. Biltrafiken växer för varje år högeligen.

Tidigare ha svenska och norska järnvägsmyndigheter övervägt att sammanbinda järnvägstrafiken med en statlig omnibusförbindelse mellan Strömstad och Halden (f. d. Fredrikshald). Olika linjealternativ ha dryftats. Ett såsom nu med färja över Svinesunds bredare del, ett annat med färja något mera västerut mellan Saltbacken och Spolviken. För närvarande har tanken på nämnda automobilbussförbindelse förfallit. Järnvägsmyndigheterna ha ansett det böra ankomma på de båda ländernas vägmyndigheter att upptaga frågan om förbättringar av färjeförbindelsen. Under tidigare överläggningar lär det blivit klart, att man från norsk sida var intresserad endast av Svinesundsalternativet. Det andra alternativets främsta företrädare skulle vara att växlingarna mellan ebb och flod från havet där åstadkomma mindre ström än som vid dessa tillfällen äger rum i det trånga Svinesund.

På svenska sidan kommer landsvägen från Dyne fram till Nordby att tjäna bägge alternativen. Denna väg är nu under rationell omläggning. Arbetet handhaves av statens arbetslöshetskommission såsom statligt reservarbete. Det

Interpellation ang. förbättrade trafikförbindelser över Svinesund m. m.
(Forts.)

har nu ansetts önskligt att platsen för färjeförbindelsen snarast möjligt bleve avgjord, så att vägarbetet från Nordby till det blivande färjläget kunde ske i anslutning till nämnda väganläggning.

I anledning härav har landshövdingen i Göteborgs och Bohus län, Oscar von Sydow, i skrivelse den 12 december 1933 till kommunikationsministern hemställt om bemyndigande för honom att med vederbörande norska myndigheter överlägga om platsen för färjläget samt kostnaderna för ny färja eller nya färjor jämte omläggning eller anläggning av väg på respektive länders sidor. Framställningen blev efter remiss den 8 januari 1934 tillstyrkt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Kungl. Maj:t har därefter den 12 januari 1934 bemyndigat landshövdingen att med vederbörande norska myndigheter förhandla i frågan, dock utan rätt att biträda något för Sverige bindande beslut.

I detta sammanhang må erinras att vid 1932 års riksdag fyra ledamöter i första kammaren och åtta ledamöter i andra kammaren påyrkade hemställen hos Kungl. Maj:t om underhandlingar med vederbörande norska myndigheter rörande gemensamt utförande av en landsvägsbro av sten över Svinesund. Såsom huvudmotiv anfördes, att byggnaden i sin mån utgjorde en lämplig åtgärd till bekämpande av arbetslösheten inom stenindustrien inom Vette härad å svenska sidan och likaså på den norska sidan av Svinesund. Bron skulle även bli till »en utomordentlig nytta för det allmänna, vida utöver de många vägföretag som till lindrande av arbetslösheten bruka igångsättas». Järnvägsstyrelsen avgav en promemoria till statsutskottet. Styrelsen hade ej något emot framställningen, men erinrade att bron borde utföras så, att den främdeles kunde användas för en sammanbindningsbana och förlades i den på sin tid planerade sammanbindningsbanans tracé. Tillika framhöll styrelsen att om en sammanbindningsbana kom till stånd landsvägstrafiken då måste bortflyttas från bron till en sannolikt då också nyskapad och förbättrad färjeled. En stenbro över Svinesund, utförd på segelfri höjd, av mått och konstruktion, som kan godkännas också för järnvägsbehov, hade styrelsen beräknat till en kostnad av 2,500,000 kronor, fränsett tillfartsvägarna och brons förseende med farbana för landsvägstrafik.

Statsutskottet hemställde om avslag, varemot nio reservanter tillstyrkte bifall till motionerna. Efter omröstningar medelst resning biföll första kammaren utskottets förslag och andra kammaren reservanternas hemställen. Därmed hade saken för den gången förfallit.

Av handlingarna i förenämnda ärende, till vilket landshövding von Sydow tagit initiativ, framgår att krav på en landsvägsbro i stället för färja icke varit under övervägande.

Detta har väckt förvåning i Bohuslän. Biltrafiken ökas som sagt årligen betydligt trots den medeltida färjeförbindelsen. När landsvägstrafiken med bro rationellt ordnats kommer med säkerhet här till stånd en stor skandinavisk och internationell biltrafik, och även turisttrafik till Norge och tillbaka över Nordsverige eller tvärtom. Bron blir visserligen dyrare än anskaffande av nya färjor, men dessa senare behövde underhållas samt hade kostnader för personal och drift. På bron kunde ju också upptagas enahanda avgift som för färjorna, vilket komme att inbringa mera än färjeavgiften i följd av sannolikt ökad trafik genom brons tillkomst. Tid besparas ock genom bron, och även tid är som bekant pengar. Stenarbetarna äro i all synnerhet anhängare av broförslaget, som skulle, även om den utföres i betong, bidra till arbete för den nuvarande hopplösa tiden. Färjeförbindelsen kunde icke bli annat än ett provisorium. Men man måste befara, att en ny modern färjeanläggning skulle för mycket lång tid undanskjuta en rationell landsvägsanläggning.

Interpellation ang. förbättrade trafikförbindelser över Svinesund m. m.
(Forts.)

Frågan har nu i den allmänna meningen klarnat även på ett annat sätt. Det talas nu i norra Bohuslän, såsom det synes med fog, endast om en dubbelbro, i händelse järnvägsförbindelse också kommer till stånd. Järnvägsstyrelsens förslag att betrakta en landsvägsbro endast som ett provisorium, som skulle falla baklänges på ett färjeläge, ifall järnvägsförbindelse komme till stånd, anses icke böra ifrågakomma. Man får blott tillse, att vid byggandet av en landsvägsbro, såsom för tillfället den aktuella frågan, även lämnas tillbörlig plats för järnvägsbron.

Järnvägsförbindelsen.

I detta sammanhang måste påminnas om kravet att få en motsvarande kungsväg genom järnvägsförbindelse. Denna angelägenhet äventyrar även nu att gå i baklås. Upprepade förslag och förhandlingar ha ägt rum alltsedan 1886. Senast har den av svenska och norska regeringen tillsatta svensk-norska mellanriksbanekommissionen 1923 avgivit ett betänkande om sammanknytning av de svenska och norska statsbanenäten över riksgränsen i norra Bohuslän (se statens offentliga utredningar 1923: 74).

Detta betänkande innehåller ett gemensamt enhälligt uttalande »om att förorda, att det föreliggande riksbanespörsmålet snarast möjligt bringas till lösning». Enighet hade dock ej ernåtts om linjesträckningen, därom två olika förslag framlades. Fyra av de fem svenska ledamöterna förordade en sträckning över Svinesund, flertalet förordade en sträckning, som tog hänsyn till vissa norska lokalintressen.

Svenska järnvägsstyrelsen ansåg, att från svensk sida Svinesundsalternativet borde vara oeftergivligt. Enligt styrelsens förmenande var förbindelsen i övervägande grad ett norskt intresse. Initiativet borde därför fortfarande stanna i Norge.

Ytterligare förhandlingar ha sedan ej ägt rum. Frågan blir dock alltmer aktuell för varje år som går. Bohuslänska befolkningen lär i stort sett vara klar med saken. Stenarbetarna hoppas, att de genom ett sådant arbete, som ju dock mer hägrar i fjärran, kunna på ömse sidor om gränsen även genom en bananläggning tillföras arbetstillfällen.

I Norge synes svårigheten ligga utom i kostnadssynpunkt i det inflytelserika motstånd som reses ifrån staden Halden. Den interskandinaviska snabbtrafiken skulle gå den förbi på omkring 3 kilometers avstånd. Vidare är staden innehavare av majoritet av aktierna i Dalslandsbanan, vilka skulle sjunka i värde. Även från Göteborgs sida ser mängen företaget med oblida ögon. Staden har nämligen förvärvat aktiemajoriteten i Bergslagernas järnväg, genom vars förmedling trafiken nu går fram till Oslo, och övriga aktieägare äro förmodligen också betänksamma.

Svenska järnvägsstyrelsen är fortfarande beslutsam anhängare av förslaget. Den anför många skäl därtill. Den förenämnda kommittén av år 1923 har även övervägt respektive aktieägares befogenhet till ersättning i de båda förenämnda fallen. Särdeles lämpligt anses det nu vara att i samband med banans byggande omedelbart elektrifiera densamma från Göteborg till Oslo. Banan hade betydelse i tre olika avseenden nämligen beträffande genomgångs- trafik, provinsial trafik och lokaltrafik i inskränkt bemärkelse.

Nu har emellertid inträffat, att den 23 januari 1934 ingått särskilda framställningar från Bergslagernas Järnvägs A.-B. och Dalslands Järnvägs A.-B. angående elektrifiering av bandelen Göteborg—Åmål resp. Korsjö—Melle-

Interpellation ang. förbättrade trafikförbindelser över Svinesund m. m.

(Forts.)

rud. Tillika lär anslag hos stortinget begärts för elektrifiering av ett mindre stycke av bandelen närmast söder om Oslo.

Järnvägsstyrelsen, till vilken de två framställningarna om elektrifiering remitterats, har avgivit utlåtande den 17 mars 1934. Styrelsen har intet att erinra mot att tillstånd till elektrifiering av bandelen Göteborg—Åmål lämnas omedelbart. Denna bandel hade sin stora trafikuppgift och kvarstod som en av huvudådrrorna i landets kommunikationsnät.

Med hänsyn till mellanriksbanefrågan säger sig styrelsen däremot nödgas förorda att med behandlingen av framställningen från Dalslands järnväg måtte anstå till dess klarhet vunnits om norska regeringens ställning till frågan och utsikterna för en ny direkt förbindelse mellan de svenska och norska statsbanenäten. Iakttages ej detta kan befaras att förefintligheten av de elektriska anläggningar, för vilka koncession nu söktes, i framtiden kommer att framföras som ett vägande skäl mot den planerade nya mellanriksbanan. Styrelsen anser därför att tillstånd till elektrifiering av Dalslandsbanan bör lämnas endast, för så vitt Kungl. Maj:t kan komma att på en förfrågan hos norska regeringen erhålla det beskedet, att Norge för sin del definitivt — eller åtminstone för överskådlig framtid — frångått tanken på att sammanbinda ländernas statsbanor över Svinesund.

Staden Strömstad, där Bohusbanan nu slutar, skulle liksom Halden också förbigås av mellanriksbanan, och på ett vida längre avstånd, inemot en mil. I Strömstad är emellertid intresset för nämnda bana livligt.

Det synes vara av vikt att allvarliga förhandlingar mellan rikena nu upp- tagas för att denna pulsåder i nordens kommunikationer icke måtte omöjliggöras under oöverskådlig tid. Hade rikena varit ett rike så hade både landsvägen och järnvägen på bro över Svinesund för länge sedan kommit till stånd. Det förutspådda vidgade samförståndet i Norden får icke glömma denna an- gelägenhet, under hänsynstagande givetvis åt berättigade intressen, utan att huvudsyftet med järnvägsförbindelsen lider något avbräck.

Stenarbetarnas nödläge.

En deputation från nödställda stenarbetare har i Näsinge till mig i min egen- skap av riksdagsman framhållit, att deras situation börjar bli outhärdlig. Statsmakternas tro på ett uppsving i stenindustrien har hitintills icke gått i fullbordan. Det ser lika mörkt ut i framtiden som under de fyra gångna krisåren. Kommunerna äro utblottade. Staten bidrager med 95 % av arbetslöshetsunderstöden, men icke ens de återstående procenten synas nu kunna klaras av de fattigaste kommunerna. Till materialanskaffningen bidrar staten för övrigt med allenast 50 %, vilket föranlett, att vid denna riksdag repre- sentanter för länet motionerat om procentens väsentliga ökning.

Man undrade, om stenarbetarna icke kunde få sysselsättning med andra uppgifter såsom för bygget av landsvägsbron över Svinesund, fulländandet någon gång omsider av norra Bohusläns förbindelse genom en ordentlig lands- väg även med Dalsland, vartill arbetet hitintills stannat vid sjön Bullaren. Likaså höllo de före att den senast producerade gatustenen under skicklig stensättning borde komma till användning i större utsträckning inom riket än nu vore fallet. Anläggningen blev något kostsammare, men den blev så gott som outslitlig och inbesparade underhållskostnaderna. Om inga utvägar ställdes till buds, framkastades till och med möjlighet till emigration till andra delar av Sverige, där arbetsuppgifter kunde stå till buds.

Interpellation ang. förbättrade trafikförbindelser över Svinesund m. m.
(Forts.)

Hemställen.

På nu angivna skäl hemställes om kammarens tillstånd att få till statsministern — då en interpellation gäller tre eller fyra ministrar, brukar man ju rikta den till statsministern — framställa följande frågor.

1. Anser ej regeringen, att landsvägsförbindelsen mellan Sverige och Norge över Bohuslän bör lämpligen förmedlas genom en bro över Svinesund i stället för att fortfarande ombesörjas genom färja?

2. Är regeringen i sådan händelse beredd att giva landshövdingen i Göteborgs och Bohus län ny instruktion för förhandlingar med Norge på nämnda grundval eller åtminstone vidga hans uppdrag att underhandla om färjeförbindelse till att omfatta även alternativet broslagning över Svinesund och detta senare såsom åtminstone ur svensk synpunkt den främsta angelägenheten?

3. Håller ej regeringen före att såsom en särskild fråga bör upptagas nya förhandlingar med Norge om tillkomsten även av en mellanriksbana över Svinesund och detta icke minst med anledning av den nu sökta koncessionen på elektrifiering av Dalslandsbanan?

4. Är regeringen benägen och i stånd att, frånsett vad i punkterna 1—3 ifrågasatts, även i övrigt i anslutning bland annat till ovannämnda från arbetslösa stenarbetare framställda önskemål söka avhjälpa deras nödläge i ytterligare mån än som redan skett?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades

första lagutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 24 mars 1916 (nr 90) angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff;

andra lagutskottets utlåtande nr 20, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 5 § 2 och 3 mom. samt 26 § lagen den 2 juni 1916 (nr 180) om skyddskoppypmpning, dels ock en i ämnet väckt motion; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om åtgärder för ungdomens skyddande i religiöst och sedligt hänseende m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.28 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.